

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΦΛΩΡΙΝΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Δημιουργική Γραφή & Πρακτικές Εφαρμογές στο Νηπιαγωγείο

Creative Writing & Practical Applications in Kindergarten

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: Αχτζαλωτίδου Π. Καλλιόπη

Α.Ε.Μ.: 3280

ΕΠΟΠΤΡΙΑ: Βακάλη Π. Άννα, μέλος Ε.ΔΙ.Π. Δημιουργικής Γραφής, Π.Δ.Μ.

Β' ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΤΗΣ: Κωτόπουλος Η. Τριαντάφυλλος, επίκουρος καθηγητής & επιστημονικά υπεύθυνος Μ.Π.Σ. «Δημιουργική Γραφή», Π.Δ.Μ.

ΦΛΩΡΙΝΑ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2020

*Η παρούσα πτοχιακή εργασία,
είναι αφιερωμένη
στους μαθητές και στις μαθήτριες
του 5^{ου} Νηπιαγωγείου Φλώρινας*

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ.....	5
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	6
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
Α΄ ΜΕΡΟΣ : ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	
A.1 Ορισμός της Δημιουργικής Γραφής & Ιστορική Εξέλιξη.....	10
A.2 Δημιουργική Γραφή στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: Σκοποί, Στόχοι & Προβληματισμοί.....	12
A.3 «Οδηγίες Πλεύσεως» από τον Μίμη Σουλιώτη	
A.3.1 Σχέση Γλώσσας & Λογοτεχνίας.....	15
A.3.2 Ο ρόλος του εκπαιδευτικού.....	16
A.3.3 Ασκήσεις συγγραφής.....	17
A.3.4 Περί αξιολόγησης.....	17
A.4 Η αξία της δημιουργικότητας σε μαθητές Νηπιαγωγείου.....	18
A.5 Φιλαναγνωσία & Δημιουργική Γραφή.....	21
Β΄ ΜΕΡΟΣ : Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ	
B.1 Κειμενικά Είδη.....	23
B.2 Αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών (Τ.Π.Ε.).....	25
B.2.1 Ψηφιακή Αφήγηση.....	27
B.2.2 Συστήματα Εφαρμογής Ψηφιακής Αφήγησης.....	28
B.3 Συνεργατική Μάθηση.....	31
B.4 Παραμύθια & Παιδικά Ποιήματα.....	33

Γ' ΜΕΡΟΣ : ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Γ.1 Δραστηριότητες στα Κειμενικά Είδη.....	35
Γ.2 Δραστηριότητες στην Ψηφιακή Αφήγηση.....	38
Γ.3 Δραστηριότητες στην Συνεργατική Μάθηση.....	40
Γ.4 Δραστηριότητες στα Παραμύθια και στα Παιδικά Ποιήματα.....	43
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	47
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	49

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

1. Δ.Γ. Δημιουργική Γραφή

2. Δ.Ε.Π.Π.Σ. Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η φοιτήτρια εκφράζει τις ιδιαίτερες ευχαριστίες της στην επόπτρια καθηγήτρια, κυρία Βακάλη Άννα για την εμπιστοσύνη της καθ' όλη την διάρκεια συγγραφής της παρούσας εργασίας και στον Β' βαθμολογητή, κύριο Κωτόπουλο Τριαντάφυλλο για τον πολύτιμο χρόνο που θα αφιερώσει για την ανάγνωσή της.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα μελέτη πραγματεύεται τον εκπαιδευτικό ρόλο που διαδραματίζει η Δημιουργική Γραφή στην βαθμίδα της προσχολικής εκπαίδευσης. Στην σημερινή εποχή αναγνωρίζεται σε πολύ μεγάλο βαθμό η αναγκαιότητα μύησης των παιδιών από πολύ μικρή ηλικία στα επιστημονικά πεδία της Γλώσσας και της Λογοτεχνίας και ο κύριος προβληματισμός που τίθεται σε πρώτη φάση είναι τί είναι η Δημιουργική Γραφή και κάτω από ποιες συνθήκες ωφελεί την μαθητική κοινότητα και σε δεύτερη φάση εξετάζουμε ποια είναι τα κατάλληλα μέσα με τα οποία μπορεί ο εκπαιδευτικός να συμβάλλει στην γνωστική τους ανάπτυξη και ταυτόχρονα να μετατρέψει την μάθηση σε μία διασκεδαστική διαδικασία, η οποία θα θέσει τα θεμέλια για την διαμόρφωση μιας πολύπλευρης και καλλιτεχνικά εύελικτης προσωπικότητας. Αρχικά, θα πραγματοποιηθεί μια θεωρητική προσέγγιση σε σχέση με την Δημιουργική Γραφή και τις θεματικές περιοχές που αξιοποιεί προκειμένου να οργανώσει τις εκπαιδευτικές της δράσεις και στην συνέχεια θα παρουσιαστούν πρακτικές εφαρμογές που μπορούν να αξιοποιηθούν από νηπιαγωγούς καθ' όλη την διάρκεια της σχολικής περιόδου.

Λέξεις-Κλειδιά: Δημιουργική Γραφή, πρακτικές εφαρμογές, διαθεματικότητα, Νηπιαγωγείο, δημιουργικότητα

ABSTRACT

The current study is researching the educational value that derives from Creative Writing in preschool education. Nowadays it has been acknowledged that it is of imperative importance that children from a young age participate actively in the scientific fields of Linguistics and Literature. The first issue that needs to be examined is what exactly Creative Writing is and under what circumstances does it benefit the student community. The second issue examines the appropriate means through which the educator can help their students achieve a cognitive development through Creative Writing, while maintaining the excitement of their students concerning the learning process and at the same time laying the foundations for the creation of a versatile and artistic personality. Firstly, there will be a theoretical approach of Creative Writing and its' subject areas that it entails in order for the organization of educational activities and later on there will be practical applications presented that can be applied by kindergarteners during the entire school year.

Keywords: Creative Writing, practical applications, intersectionality, Kindergarten, creativity

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην παρούσα εργασία θα μελετήσουμε το επιστημονικό πεδίο της Δημιουργικής Γραφής τόσο στην θεωρητική του όσο και στην πρακτική του διάσταση δίνοντας έμφαση στην βαθμίδα της Προσχολικής Εκπαίδευσης. Η Δημιουργική Γραφή αποτελεί ένα διαχρονικό διδακτικό εργαλείο και επιδιώκει να μυήσει τον μαθητή, ήδη από πολύ μικρή ηλικία, στα μονοπάτια της γλώσσας και της λογοτεχνίας. Μέσα από διαθεματικές δραστηριότητες στοχεύει να καλλιεργήσει την δημιουργικότητά του και να διευρύνει την κριτική του σκέψη.

Σκοπός της μελέτης είναι σε μία πρώτη φάση να προσεγγίσουμε το θέμα από μία θεωρητική οπτική προκειμένου ο αναγνώστης να κατανοήσει το περιεχόμενο και τα μέσα που χρησιμοποιεί η Δημιουργική Γραφή για την οργάνωση των πρακτικών εφαρμογών της και σε δεύτερη φάση να προταθούν δραστηριότητες κατάλληλες για την νηπιακή ηλικία τοποθετώντας τις με βάση την κεντρική τους ιδέα σε μία από τις παρακάτω τέσσερις κατηγορίες: τα κειμενικά είδη, την ψηφιακή αφήγηση, την συνεργατική μάθηση και τα παραμύθια-παιδικά ποιήματα.

Το εν λόγω θέμα παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον διότι περιέχει στο εσωτερικό του στοιχεία διαφοροποιημένης παιδαγωγικής και προωθεί σε μεγάλο βαθμό την ελεύθερη έκφραση ιδεών δίνοντας την ευκαιρία στα νήπια να συζητήσουν, να προβληματιστούν και να μοιραστούν εμπειρίες με τους ομήλικους τους και με τον εκπαιδευτικό.

Η εργασία εκπονήθηκε με την μέθοδο της βιβλιογραφικής ανασκόπησης και είναι δομημένη σε τρία (3) μέρη. Στο Α' μέρος υπάρχει το Θεωρητικό Πλαίσιο, όπου θα παρουσιαστεί ο ορισμός της Δημιουργικής Γραφής και θα πραγματοποιηθεί μία σύντομη αναφορά στην ιστορική της πορεία. Στη συνέχεια, θα αναφερθούμε στους σκοπούς, στους στόχους και σε προβληματισμούς που τίθενται ως προς την φύση αυτής της μεθόδου και τέλος, θα δοθούν «Οδηγίες Πλεύσεως» για την εφαρμογή της Δημιουργικής Γραφής στην σχολική τάξη και θα επισημανθεί η αξία της δημιουργικότητας και της φιλιαναγνωσίας στην προσχολική εκπαίδευση.

Στο Β' μέρος της εργασίας, θα πραγματοποιηθεί μια σύντομη επισκόπηση σε τέσσερις (4) θεματικές ενότητες πρακτικών εφαρμογών Δημιουργικής Γραφής. Θα αναφερθούν οι κυριότεροι στόχοι που επιτελούνται λαμβάνοντας υπόψη το

Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) του Νηπιαγωγείου και τέλος θα προταθούν άξονες κατεύθυνσης για την οργάνωση δραστηριοτήτων Δημιουργικής Γραφής σε κάθε θεματική.

Στο Γ' μέρος, θα περιγραφούν πρακτικές εφαρμογές Δημιουργικής Γραφής που συνίστανται για την βαθμίδα του Νηπιαγωγείου. Αποτελείται από τέσσερις (4) θεματικές που περιλαμβάνουν τρεις (3) δραστηριότητες η θεματική με τα κειμενικά είδη και η θεματική με τα παραμύθια και την παιδική ποίηση και δύο (2) δραστηριότητες η θεματική της ψηφιακής αφήγησης και της συνεργατικής μάθησης. Η οργάνωσή τους πραγματοποιήθηκε από την συγγράφουσα φοιτήτρια με την συμβολή του συγγράμματος «Η Δημιουργική Γραφή στο νηπιαγωγείο» των Βακάλη Π. Άννα, Ζωγράφου-Τσαντάκη Μαρία και Κωτόπουλου Η. Τριαντάφυλλου.

Στο τέλος της εργασίας βρίσκονται όλες οι ξενόγλωσσες και ελληνικές βιβλιογραφικές αναφορές με αλφαβητική σειρά.

Α' ΜΕΡΟΣ

Α. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Α.1 Ορισμός της Δημιουργικής Γραφής & Ιστορική Εξέλιξη

Ο όρος «Δημιουργική Γραφή» επιχειρεί να αποδώσει στα ελληνικά τον αγγλοσαξωνικό όρο «Creative Writing» και παραπέμπει σε μία σειρά από διαφορετικά νοήματα που προκαλούν σύγχυση και αμηχανία όχι μόνο λόγω των πολλαπλών σημασιών αλλά κατά βάση και λόγω των πολλαπλών αξιολογικών τους προεκτάσεων (Βακάλη et. al., 2013: 1). Ο όρος αυτός οδηγεί σε μία διττή κατεύθυνση καθώς αναφέρεται στην ικανότητα του ατόμου να τιθασεύσει τις δημιουργικές του σκέψεις κατά την γραπτή τους διατύπωση και στην ευρύτερη σημασία του που στοχεύει στην κατάκτηση διαφόρων εκπαιδευτικών τεχνικών που οδηγούν κατά συνέπεια στην κατάκτηση συγγραφικών δεξιοτήτων. Με λίγα λόγια, μέσω αυτών των κατάλληλων πρακτικών διεγείρεται η δημιουργικότητα και οδηγούμαστε στην παραγωγή λόγου με παιγνιώδη αλλά συνάμα και ελκυστικό τρόπο (Κωτόπουλος, 2014)

Η ολιστική οπτική της Δημιουργικής Γραφής, διερευνά τις ιδιαίτερες συνθήκες όπου η δημιουργικότητα του ατόμου απελευθερώνεται. Επομένως, δεν δίνεται έμφαση αποκλειστικά στην εύρεση ιδιοτήτων που χαρακτηρίζουν έναν άνθρωπο δημιουργικό αλλά και στο περιβάλλον που λαμβάνει τα ερεθίσματά του (Κωτόπουλος, 2014). Το δρών πρόσωπο αποκτά μια ενεργή κριτική προσέγγιση των πραγμάτων προκειμένου να είναι σε θέση να προβεί σε αναθεώρηση, διασκευή ή ακόμη και επανεγγραφή του έργου του καθώς λειτουργεί σε δύο πυλώνες ταυτόχρονα: α) στον πυλώνα διαδικασίας της γραφής με δημιουργικό τρόπο και β) στον πυλώνα της κριτικής σκέψης ως προς τις ιδέες που θα αποτυπώσει κατά την διάρκεια της γραφής. Αυτά τα πεδία αλληλοσυμπληρώνονται με βιωματικό τρόπο και οδηγούν στο συγγραφικό προϊόν (Κωτόπουλος, 2014).

Η Δημιουργική Γραφή δεν αποτελεί ένα σύγχρονο διδακτικό εργαλείο, αντιθέτως ενυπάρχει εδώ και πολλές δεκαετίες ιδιαίτερα στα εκπαιδευτήρια του εξωτερικού (Νικολαΐδου, 2015: 104). Εμφανίζεται στο προσκήνιο ως σύγχρονος επιστημονικός κλάδος το 1939 καθώς το Πανεπιστήμιο της Iowa ιδρύει το εργαστήριο «Iowa

Writer's Workshop». Αποτελούσε ένα θερινό τμήμα και προσφερόταν σε σπουδαστές που παρουσίαζαν τις απαιτούμενες ικανότητες να συμμετάσχουν. Το εργαστήριο παρουσίαζε την θέση πως μπορεί η συγγραφή να μην μπορεί να διδαχθεί αλλά το ταλέντο είναι σε θέση να αναπτυχθεί (Κωτόπουλος, 2012). Αξίζει επίσης να αναφερθεί πως προάγγελος του δεδομένου εργαστηρίου αποτέλεσε το «47 Workshop» του Harvard με πρωτεργάτη του τον George Baker κατά την περίοδο 1906 και 1925 (Κωτόπουλος, 2012).

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα μαζί με την ανάδυση της Δημιουργικής Γραφής στην πανεπιστημιακή κοινότητα των Ηνωμένων Πολιτειών πραγματοποιείται και μία απόπειρα να αντικατασταθεί η τυπική ανάλυση των λογοτεχνικών έργων ως προς τα γλωσσολογικά και ιστορικά χαρακτηριστικά τους με μία λογοτεχνική κριτική σκοπιά, η οποία θα αξιολογεί τα λογοτεχνικά έργα με όρους που θα εστιάζουν στα αισθητικά χαρακτηριστικά τους (Κωτόπουλος, 2012). Παράλληλα, παρατηρείται άνοδος στην Θεωρία που πλέον αντιμετωπίζεται ως μία διεθνής lingua franca στις ανθρωπιστικές σπουδές. Μερικά χρόνια αργότερα, εγκαθιδρύεται και η *Νέα Κριτική* ως μία σπουδαία παιδαγωγική πρακτική (Κωτόπουλος, 2012). Καταληκτικά, θα λέγαμε πως η Δημιουργική Γραφή ως γνωστικό πεδίο συγκρότησε την επιστημονική της ταυτότητα μέσα από προσεκτικά βήματα κατά την κρίση που υπέστη η ακαδημαϊκή αγγλοσαξωνική παράδοση (Κωτόπουλος, 2012).

Την τελευταία εικοσαετία, ο κλάδος της Δημιουργικής Γραφής δίνει έντονα το παρόν με αποτέλεσμα να εξελιχθεί μέσα σε διακεκριμένα πανεπιστημιακά ιδρύματα όπως αυτό της Iowa, το Columbia και αργότερα το East Anglia της Αγγλίας. Έχουν κατοχυρωθεί θεσμικώς προγράμματα Δημιουργικής Γραφής σε πολλά πανεπιστήμια της Ευρώπης (Κωτόπουλος, 2012). Αξίζει επίσης να σημειωθεί πως στην Ελλάδα διατίθεται από το ακαδημαϊκό έτος 2008-09 στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας το Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών Δημιουργικής Γραφής με έδρα την πόλη της Φλώρινας. Επιστημονικά υπεύθυνος ήταν αρχικά ο ποιητής και πανεπιστημιακός καθηγητής, Μίμης Σουλιώτης και είναι πλαισιωμένο από εξειδικευμένους και αξιόλογους συνεργάτες όπως ο Τίτος Πατρίκιος, ο Αλκίνοος Ιωαννίδης και πολλοί ακόμη. Σήμερα επιστημονικά υπεύθυνος του προγράμματος είναι ο καθηγητής Τριαντάφυλλος Κωτόπουλος (Βακάλη, et. al., 2013: 31).

Α.2 Η Δημιουργική Γραφή στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: Σκοποί, Στόχοι & Προβληματισμοί

Η αξιοποίηση της Δημιουργικής Γραφής εντός της σχολικής αίθουσας, δεν αποσκοπεί στην εύρεση συγγραφέων (μπορεί να υπάρξει ανάδειξη ταλέντων αλλά δεν αποτελεί πρωταρχικό κομμάτι στην εφαρμογή της). Αντίθετα, βασικός της σκοπός είναι η διαμόρφωση συστηματικών και υποψιασμένων αναγνωστών, είδος προς εξαφάνιση τα τελευταία χρόνια λόγω της έντονης τεχνολογικής ανάπτυξης και του εθισμού ως προς την διαδικτυακή προβολή των γεγονότων και των λογοτεχνημάτων εξίσου (Νικολαΐδου, 2015: 104). Έπειτα, η Δ.Γ. αποσκοπεί στην απελευθέρωση της δημιουργικής σκέψης και φύσης των παιδιών μέσα σε ένα εκπαιδευτικό σύστημα που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί «πνευματοκτόνο» ακριβώς επειδή δεν αξιοποιεί αυτά τα στοιχεία των εκπαιδευομένων για την προσωπική τους εξέλιξη.

Κρίνεται, λοιπόν, επιτακτική η ανάγκη οργάνωσης ενός χαρούμενου κλίματος γνώσης στην σχολική τάξη διότι με την τακτική μύηση των παιδιών τόσο στον αναγνωστικό ρόλο όσο και στον ρόλο του δημιουργού θα επιτευχθεί η ορθή κατανόηση τεχνικών που χρησιμοποιούνται εντός των λογοτεχνικών κειμένων (Νικολαΐδου, 2015: 104). Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η διάκριση μεταξύ συγγραφέα και αφηγητή που παρατίθεται σύμφωνα με την Νικολαΐδου (2015). Όσο και αν προσπαθεί ο εκπαιδευτικός να διακρίνει αυτά τα πρόσωπα με την χρήση θεωριών, τα παιδιά θα νοήσουν να τα διακρίνουν μόνο κατά την διάρκεια της συγγραφής του δικού τους έργου.

Κάτι εξίσου σημαντικό – που οι εκπαιδευτικοί το βιώνουν με μεγάλη χαρά και το θεωρούν ίσως το σπουδαιότερο κομμάτι της όλης διαδικασίας – είναι η επιθυμία των μαθητών να γράψουν στο χαρτί και να παρουσιάσουν το τελικό αποτέλεσμα στην ολομέλεια (Νικολαΐδου, 2015: 104-105). Το εκπαιδευτικό σύστημα είναι αρκετά περιοριστικό ως προς την συγγραφική πράξη καθώς εστιάζει κατά κύριο λόγο στην διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας από γραμματικής και συντακτικής άποψης. Χρειάζεται να καταστεί σαφές πως η συγγραφή είναι μία διαδικασία. Μια διαδικασία που απαιτεί επιμονή, υπομονή και εξάσκηση, μια διαδικασία που επιδέχεται αλλαγές και με βάση τα δεδομένα διαρκώς εξελίσσεται. Πέρα από τα παραπάνω οφέλη που κερδίζει ο μαθητής στην διαδρομή του εντός της σχολικής αίθουσας, θέτει τον εαυτό του σε μία ενεργητική θέση όπου καλείται να λάβει αποφάσεις και να δρα με

γνώμονα κυρίως την κριτική του σκέψη. Στον γραπτό λόγο είναι πολύ εύκολο και αποτελεσματικό να διακριθούν αυτές οι ικανότητες μέσα από γλωσσικές ασκήσεις λογοτεχνικών κειμένων. Αυτή η διαδικασία μπορεί να αποβεί αποτελεσματική για τους μαθητές/-τριες φυσικά λαμβάνοντας υπόψη τα οπτικά όρια σύνδεσης μεταξύ της γλωσσικής διδασκαλίας και του λογοτεχνικού γραμματισμού (Σουλιώτης, 2012 : 13).

Συνεπώς, βασικός σκοπός της Δ.Γ. είναι η εξοικείωση του παιδιού με την αναγνωστική και συγγραφική πράξη που θα το οδηγήσει σταδιακά και στην εξοικείωσή του με τα λογοτεχνικά είδη και κείμενα (Νικολαΐδου, 2015: 105). Λαμβάνοντας, λοιπόν, υπόψη όσα διατυπώθηκαν καταλήγουμε πως μέσω της Δ.Γ. επιτυγχάνονται και **επιμέρους στόχοι** όπως:

- Γλωσσική καλλιέργεια
- Ανάπτυξη επικοινωνιακής ικανότητας
- Καλλιέργεια δεξιάτητας αφήγησης με βιωματικό τρόπο
- Ανάπτυξη κριτικής & δημιουργικής σκέψης
- Κινητοποίηση φαντασίας & συγγραφικής επινοητικότητας
- Δημιουργία κλίματος συντροφικότητας & δημιουργίας εντός της σχολικής αίθουσας (Νικολαΐδου, 2015: 105-106)

Παρά το γεγονός πως η επαφή με την Δ.Γ. ευνοεί την γλωσσική και πνευματική ανάπτυξη του ατόμου, τίθεται έντονα ο προβληματισμός πως το δεδομένο πεδίο είναι αρκετά «αβέβαιο». Η απάντηση που έχει δοθεί στη παραπάνω πρόταση είναι πως η «αβεβαιότητα» αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό δράσης προκειμένου να φτάσουμε στο επιθυμητό σημείο που το λογοτέχνημά μας θα θεωρείτε τέλειο τόσο σε περιεχόμενο όσο και σε μορφή. Άλλωστε, δεν είναι τυχαίο το γεγονός πως τόσο οι ποιητές όσο και οι μεγάλοι συγγραφείς, αντιμετώπιζαν πολλά προβλήματα στα παραπάνω σημεία μέχρι να καταλήξουν σε ένα ικανοποιητικό για αυτούς αποτέλεσμα (Σουλιώτης, 2012: 13). Το διαφοροποιητικό στοιχείο της Δημιουργικής Γραφής σε σχέση με τα υπόλοιπα γνωστικά αντικείμενα είναι ότι αποτελεί ένα σύνολο δράσεων, το οποίο προτείνει έναν στοχασμό σχετικά με την δραστηριότητα που θα πραγματοποιηθεί και σε σχέση και με το τελικό αποτέλεσμα που θα παραχθεί (Κωτόπουλος, 2014).

Καταληκτικά, δεν θα έπρεπε σε καμία περίπτωση να ισχυριστούμε πως οι δραστηριότητες που επιτελούνται στο σχολείο σχετικά με την Δ.Γ. αποτελούν ένα τυπικό μάθημα που επιβάλλει το εκπαιδευτικό πρόγραμμα των σχολικών βαθμίδων (Νικολαΐδου, 2015: 107). Αντιθέτως, αποτελεί έναν βιωματικό και παιγνιώδη τρόπο μίμησης του λογοτεχνικού λόγου που αν και διέπεται από κανόνες, ο δημιουργός έχει την δυνατότητα τροποποίησης τους, γεγονός που προβάλλει την ευελιξία της δεδομένης μεθόδου (Κωτόπουλος, 2014). Ειδικότερα στο Νηπιαγωγείο που ακόμη τα παιδιά δεν είναι σε θέση να συντάξουν γραπτώς ένα κείμενο, είναι ένας τρόπος εξερεύνησης των δυνατοτήτων τους, γνωριμίας με το προσωπικό τους ύφος και ένα αρχικό στάδιο εξοικείωσης με την λογοτεχνική μορφή του λόγου (Κωτόπουλος, 2014). Παράλληλα υπάρχει έντονη χρήση της φαντασίας τους με αποτέλεσμα να θέσουν με αυτόν τον τρόπο τις βάσεις για την γνωριμία τους με την συγγραφική πράξη (Χατζή, 2016: 5).

Η γραφή μετατρέπεται σε δημιουργική απασχόληση χωρίς τον φόβο του σωστού και του λάθους (Morley, 2009: 6) ενώ ταυτόχρονα δίνεται έμφαση στην αξιοποίηση των προσωπικών εμπειριών (Protherough, 1983: 56). Τέλος, βρίσκεται σε διαρκή εγρήγορση το αίσθημα της δημιουργικότητας όπου σύμφωνα με τον Κωτόπουλο (2012) *ως ουσιώδες χαρακτηριστικό της ανθρώπινης ύπαρξης, κάτω από ιδιαίτερες συνθήκες απελευθερώνεται ή ατροφεί.*

A.3 «Οδηγίες Πλεύσεως» από τον Μίμη Σουλιώτη

A.3.1 Σχέση Γλώσσας & Λογοτεχνίας

Κατά τον 20^ο αιώνα πραγματοποιήθηκε καταγιστική εξέλιξη στον τομέα της Γλωσσολογίας με αποτέλεσμα η διδακτική της γλώσσας να αποκτήσει μία συστηματική και ολοκληρωμένη δομή σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες. Ωστόσο, η παραπάνω τοποθέτηση δεν πρέπει να αποτελέσει πρόσχημα ώστε να «υποταχθεί» η Λογοτεχνία στην ύλη διδασκαλίας της γλώσσας (Σουλιώτης, 2012: 13).

Αναγκαίως χαρακτηρίζεται από το εκτενές Πρόγραμμα Σπουδών Λογοτεχνίας ο επαναπροσδιορισμός αυτής της παρεξηγημένης σχέσης αυτών των δύο γνωστικών πεδίων εντός του σχολικού προγράμματος. Η παρεξήγηση δεν αφορά την εργαλειακή χρησιμότητα της Λογοτεχνίας ως προς την καλύτερη διδασκαλία της γλώσσας – που δεν θεωρείται ακατάλληλο από την στιγμή που είναι διακριτά αυτά τα δύο «συστήματα» – αλλά αφορά την αντιφατικότητα που παρατηρείται ως προς την μεθοδολογική και κατά συνέπεια την διδακτική προσέγγιση της Λογοτεχνίας στην εκπαίδευση όλων των βαθμίδων (Σουλιώτης, 2012: 13).

Έτσι λοιπόν με αυτήν την αρκετά αντιφατική λογική, η Λογοτεχνία αναγνωρίζεται ως χρήσιμο εργαλείο και συμπλήρωμα στην διδασκαλία της γλώσσας αλλά παράλληλα δεν αναγνωρίζεται ως μία διαφορετική «γλώσσα» με έντονη ανάγκη διάδοσης. Δεν αναγνωρίζεται ως ένα σύστημα σημείων που παρόλη την ενδόμυχη σύνδεση του με τους γλωσσικούς κανόνες, παράγει εντούτοις ένα διαφορετικό αποτέλεσμα. Γλωσσικό μεν αλλά ανοίκειο, ακριβώς λόγω της μη ταύτισης του με τον καθημερινό γλωσσικό κώδικα επικοινωνίας, λόγω της ανατροπής των νοημάτων που προκύπτουν πίσω από τις λέξεις. Μέσα από συγγραφικές πρακτικές Δ.Γ. επιτυγχάνεται ο εμπλουτισμός και η οικειότητα με το λογοτέχνημα (Σουλιώτης, 2012: 13).

Με λίγα λόγια, η παθητικότητα που παρέχει η Λογοτεχνία μετατρέπεται σε ενεργητικότητα του υποκειμένου και έτσι όσο είναι ευδιάκριτες οι διαφορές μεταξύ της γλωσσικής διδασκαλίας και του γραμματισμού της Λογοτεχνίας, οι συγγραφικές ασκήσεις επιφυλάσσουν πολλά οφέλη στους δημιουργούς μαθητές (Σουλιώτης, 2012: 13).

A.3.2 Ο ρόλος του εκπαιδευτικού

Η Δ.Γ. αποτελεί μία εκπαιδευτική δραστηριότητα επομένως θα πρέπει να καθοδηγείται από τον ίδιο τον διδάσκοντα και όχι να αναπτύσσεται με ασυδοσία ενώ ταυτόχρονα θα πρέπει να λειτουργεί προαιρετικά για τον μαθητή (Σουλιώτης, 2012: 14).

Σχετικά με το κομμάτι της **καθοδήγησης**, κρίνεται απαραίτητο να δίνονται εναύσματα στους μαθητές που θα τους οδηγήσουν σε ένα συγκεκριμένο είδος λογοτεχνικής γραφής. Ως αποτέλεσμα, θα έχει επιτευχθεί η εξοικείωση με διάφορα είδη λογοτεχνικών κειμένων όπως τα λίμερικ ή μια μικρή ιστορία και με την συγγραφική τεχνική όπως για παράδειγμα η ομοιοκαταληξία. Με αυτές τις τεχνικές, τα παιδιά θα αισθανθούν ικανά να συντάξουν κείμενα με βάση τους κανόνες που έχουν αφομοιώσει εν όψει της επαφής τους με τις πρακτικές Δ.Γ. (Σουλιώτης, 2012: 14).

Έπειτα, όταν αναφερόμαστε σε **προαιρετικότητα** της Δ.Γ. αναφερόμαστε στο ενδεχόμενο ο μαθητής να μην επιθυμεί να εξασκηθεί στο γράψιμο ενός λογοτεχνικού έργου. Σε αυτήν την περίπτωση, μπορεί να εφαρμόσει μία διαφορετική δραστηριότητα λογοτεχνικού γραμματισμού ακριβώς επειδή λειτουργεί ως παραπλήρωμα της Δ.Γ. (Σουλιώτης, 2012: 14). Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η φωναχτή ανάγνωση έργων και η κριτική ακρόαση τους καθώς επίσης και δράσεις που σχετίζονται με την εικονογράφηση βιβλίων, την βιβλιοδεσία και την επιστήμη της βιβλιολογίας γενικότερα.

Ο σωστός εκπαιδευτικός θα πρέπει να προβάλλει διακριτικότητα απέναντι στην προσπάθεια των μαθητών του. Δεν κατακρίνει ούτε απορρίπτει, αλλά συμβουλεύει και ενθαρρύνει το αίσθημα δημιουργικότητάς τους. Στέκεται παρατηρητής σε ένα έργο που επιλέγουν να στήσουν τα ίδια τα παιδιά μέσα από την τριβή τους με τον λόγο σε όλες τις μορφές του. Μπορεί να παραλλάξει κάποιες ασκήσεις δίνοντας έμφαση στα σημεία που επιθυμεί πάντα μέσα σε ένα κλίμα **φιλαλήθειας** και **συνέπειας**. Αυτά τα χαρακτηριστικά είναι που θα οδηγήσουν στην συγγραφική επιτυχία και την καλλιέργεια της φιλαλληλίας μεταξύ του διδάσκοντα και των μαθητών του (Σουλιώτης, 2012: 14).

A.3.3 Ασκήσεις συγγραφής

Ο διδάσκοντας μέσα από το προσωπικό του φιλολογικό γούστο μπορεί να αξιολογήσει ποικίλες πρακτικές Δ.Γ. μέσα στην τάξη του. Κάθε άσκηση συγγραφής μπορεί να λειτουργήσει αυτόνομα ή σε συνδυασμό με την διδακτέα ύλη και τις δημιουργικές ικανότητες του μαθητικού συνόλου (Σουλιώτης, 2012: 14). Οφείλει να υπάρχει διαβάθμιση στο επίπεδο δυσκολίας εκτέλεσης των ασκήσεων προκειμένου ο μαθητής όσο πορεύεται στο εκπαιδευτικό σύστημα να χρησιμοποιεί όλο και περισσότερο τα προσωπικά του κίνητρα και ταλέντα για την ολοκλήρωση οποιουδήποτε συγγραφικού δημιουργήματός (Σουλιώτης, 2012: 14).

Τα επίπεδα δυσκολίας καθορίζονται από τον ίδιο τον εκπαιδευτικό ακριβώς γιατί γνωρίζει καλύτερα το επίπεδο δημιουργικότητας της τάξης του. Επίσης, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο η ποικιλία των ασκήσεων και η επιμονή στα σημεία που χαρακτηρίζονται δύσκολα προς κατανόηση και εφαρμογή από τα παιδιά (Σουλιώτης, 2012: 15).

A.3.4 Περί αξιολόγησης

Οι σύγχρονες παιδαγωγικές θεωρίες επισημαίνουν πως η ενθάρρυνση της προσπάθειας στον μαθητή είναι ωφελιμότερη από την επισήμανση των λαθών που έχουν πραγματοποιηθεί κατά την διαδικασία συγγραφής (Σουλιώτης, 2012: 15). Ειδικά στην Δ.Γ. η αξιολόγηση των ασκήσεων της τόσο από τον εκπαιδευτικό όσο και από την ολομέλεια της τάξης θα ήταν καλό να συνοδεύεται από όρους όπως «προτιμότερο», «καλύτερο», «πιο ωραίο», «λιγότερο βαρετό» κ.ο.κ. Εξίσου σημαντική θεωρείται η διαδικασία της φωναχτής ψηφοφορίας για την ανάδειξη των καλύτερων κειμένων – κάτι που πραγματοποιείται με τον καιρό όσο τα παιδιά περνούν στο στάδιο της ωρίμανσης και της απαλλαγής από εγωιστικές συμπεριφορές – με βάση τις δραστηριότητες που προηγήθηκαν (Σουλιώτης, 2012: 15).

A.4 Η αξία της δημιουργικότητας σε μαθητές Νηπιαγωγείου

Η δημιουργικότητα αποτελεί σπουδαίο συστατικό για την αποτελεσματική ενασχόληση του ατόμου με την Δ.Γ. Η επιστήμη της Ψυχολογίας υποστηρίζει ότι η δημιουργικότητα ή αλλιώς δημιουργική σκέψη *είναι μια καλά οργανωμένη αλλά συχνά ευέλικτη και περίπλοκη πνευματική διαδικασία που συνεπάγεται την επεξεργασία γνωστικών στοιχείων και σχημάτων σκέψης και καταλήγει συνήθως στην παραγωγή ασυνήθιστων και μοναδικών προϊόντων τουλάχιστον για τον δημιουργό τους* (Βακάλη, et. al, 2013: 17).

Σύμφωνα και με τον Piaget (1960) αποτελεί μία διαδικασία επίλυσης προβλημάτων, εύρεσης προβλημάτων, εξερεύνησης, πειραματισμού, μια πνευματική ενέργεια που συνεπάγεται σεβασμό και μελετημένη λήψη αποφάσεων.

Η φύση της δημιουργικότητας συνδέεται με νοητικούς μηχανισμούς όπως η αντίληψη και η φαντασία αλλά και με ευρύτερους παράγοντες όπως το φύλο και τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς (Μάνου, 2001: 15). Παλαιότερα, υπήρχε η πεποίθηση πως η δημιουργικότητα αποτελεί προνόμιο των προικισμένων ατόμων. Με το πέρασμα των ετών αποδείχθηκε μέσα από έρευνες πως η δημιουργικότητα δεν αφορά συγκεκριμένα άτομα. Αντίθετα, αποτελεί ένα στοιχείο που βρίσκεται σε κάθε προσωπικότητα και μέσα από συγκεκριμένες διεργασίες, του δίνεται η ευκαιρία να αναπτυχθεί και να ενεργοποιήσει τις δυνάμεις του μυαλού (Ναλμπάντη, 2016: 17).

Μια δημιουργική προσωπικότητα αποτελείται από χαρακτηριστικά όπως η ευαισθησία απέναντι στα προβλήματα που παρουσιάζει ο κόσμος, ευχέρεια σκέψης και έκφρασης, έκθεση σε ρίσκα, ανοχή στις διαφορούμενες καταστάσεις (Βακάλη et. al., 2013: 17).

Το σχολικό περιβάλλον αποτελεί πρωταρχικό παράγοντα ανάπτυξης της δημιουργικότητας. Βασικός και διαχρονικός στόχος του είναι η διάπλαση ικανών ατόμων μέσα από μεθόδους που μπορούν να διευρύνουν την σκέψη και να ωθήσουν το άτομο σε δοκιμή και αυτενέργεια (Μάνου, 2001: 42-43). Ειδικότερα, στη βαθμίδα του Νηπιαγωγείου, τα παιδιά παρουσιάζουν ενδιαφέρον σε αισθητικά καλλιτεχνικές δραστηριότητες λόγω της δυνατότητας να εκφράζονται και να πραγματώνουν με αυθορμητισμό και με φυσικότητα γεγονότα που έχουν βιώσει στην καθημερινότητά τους (Μάνου, 2001: 48). Η σκέψη τους είναι εντελώς διαφοροποιημένη σε σχέση με

αυτή των ενηλίκων με αποτέλεσμα να υπάρχει ευελιξία κατά την διάρκεια χρήσης των προσωπικών τους σκέψεων προς αναπαράσταση κατά βάση στον προφορικό λόγο – μιας και σε αυτή την ηλικία οι εκπαιδευτικοί δεν εστιάζουν σε μεγάλο βαθμό στην γραπτή μορφή των ιδεών τους – (Μάνου, 2001: 48).

Αυτή η ευελιξία οργάνωσης και δράσης στα νήπια προβάλλει έντονα την πρωτοτυπία. Η δυνατότητα που δίνεται στο παιδί να σκεφτεί περισσότερες, διαφορετικές και ασυνήθιστες ιδέες δημιουργεί ένα είδος μοναδικότητας εντός των δραστηριοτήτων που επιτελούνται (Μάνου, 2001: 49). Η πρωτοτυπία κινείται σε ποικίλες κατευθύνσεις οι οποίες αναδεικνύουν στοιχεία της προσωπικότητας των παιδιών, πνευματικές και γλωσσικές δεξιότητες όπως:

- Αυθεντικότητα χαρακτήρα
- Ευφράδεια λόγου
- Επεξεργασία ερεθισμάτων & τρόπος ανταπόκρισης
- Ευρηματικότητα στην ονομασία των έργων τους
- Δυνατότητα χρονολόγησης των γεγονότων που συνέβησαν εντός της ιστορίας
- Ποσοστό δημιουργικότητας ως προς την συνολική δομή της ιστορίας (Dere, 2019: 653)

Η δημιουργικότητα είναι μια διαδικασία που χτίζει μοναδικά έργα. Η διαδικασία αυτή αποτελείται από τέσσερα (4) στάδια: την γενίκευση ιδεών, την κατηγοριοποίηση, την ανάλυσή τους και ο επαναπροσδιορισμός αυτών που δεν ανταποκρίνονται με επιτυχία στο περιεχόμενο του τελικού έργου (Wojciehowski & Ernst, 2018: 5). Η παρουσία της στο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών του Νηπιαγωγείου έχει μεγάλη αξία καθώς υπάρχει η διαθεσιμότητα μαθησιακών μεθόδων και ποικιλία μέσων προς χρήση τόσο για την οργάνωση όσο και για την τελική δομή του αποτελέσματος (Dere, 2019: 654). Θα πρέπει ο νηπιαγωγός να λαμβάνει υπόψη του πως το αίσθημα της δημιουργίας είναι διαφορετικό σε κάθε παιδί και εκφράζεται με διαφορετικό κάθε φορά τρόπο ανάλογα τις συγκυρίες και την προσωπική του διάθεση. Στηρίζεται στα ατομικά κριτήρια καθώς και στις ευκαιρίες που παρέχονται εντός της σχολικής αίθουσας (Dere, 2019: 654).

Είναι σημαντικό να τεθεί σε προτεραιότητα η καλλιέργεια της δημιουργικής σκέψης στα παιδιά προσχολικής ηλικίας διότι αποτελεί το κλειδί για την δόμηση ορθής

κριτικής σκέψης. Θέτει το νήπιο στη διαδικασία να σκέφτεται ελεύθερα και να δρα με γνώμονα την προσωπική του φύση χωρίς να αισθάνεται ότι περιθωριοποιείται από τα γεγονότα που συμβαίνουν γύρω του (Wilson, 2008). Χρειάζεται οι εκπαιδευτικοί να εστιάσουν σε αυτό το σημείο και το αποτέλεσμα θα δικαιώσει εξίσου και τις δύο πλευρές μιας και θα έχουν τεθεί οι βάσεις για την διάπλαση μιας αυθεντικής και ενεργητικής προσωπικότητας (Wilson, 2008).

A.5 Φιλαναγνωσία & Δημιουργική Γραφή

Η φιλαναγνωσία αποτελεί μία από τις προϋποθέσεις ενασχόλησης με την Δ.Γ. καθώς δεν μπορεί να νοηθεί συγγραφικό δημιούργημα χωρίς την επαφή με το βιβλίο (Νικολαΐδου, 2013). Σαν ορισμός, η φιλαναγνωσία εκδηλώνει την θετικά προσδιορισμένη σχέση του αναγνώστη με το κατεξοχήν συγγραφικό είδος και με κάθε έκφραση γραπτής ύλης. Η φιλαναγνωσία περιλαμβάνει και ένα σύνολο από εξειδικευμένες εκπαιδευτικές δραστηριότητες όπου στοχεύουν στην ορθή διαμόρφωση της σχέσης της με την Δ.Γ. μέσω της ανάπτυξης όχι μόνο γνωστικών και κοινωνικών δεξιοτήτων αλλά και κριτηρίων αισθητικής διότι θεωρούνται εξίσου αναγκαία (Ναλμπάντη, 2016: 20).

Στην παιδική λογοτεχνία ανήκουν τα εξής είδη βιβλίων:

- Μυθιστορήματα
- Διηγήματα
- Ποίηση
- Παιδικά παραμύθια
- Μικρές ιστορίες
- Βιογραφίες
- Κόμικς
- Βιβλία γνώσεων

Ο εκπαιδευτικός έχει την δυνατότητα να διδάξει όλα τα παραπάνω είδη παιδικής λογοτεχνίας. Βασικό είναι να γνωρίζει ποια είναι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κάθε είδους και ποια στοιχεία τα καθιστούν το καθένα ξεχωριστό και οφείλει να τα αναδειξει στην τάξη μέσα από ειδικές ασκήσεις φιλαναγνωσίας. Εξίσου βοηθητικές είναι και οι εμπυχωτικές αναγνώσεις (Αρτζανίδου, 2013). Οι εμπυχωτικές αναγνώσεις στοχεύουν στην αισθητική καλλιέργεια των μαθητών. Απευθύνονται περισσότερο στο συναίσθημα και στην φαντασία τους και όχι τόσο στην λήψη κάποια πληροφορίας (Αρτζανίδου, 2013).

Η σωστή επιλογή βιβλίου προς ανάγνωση διαδραματίζει σημαντικό ρόλο για τα παιδιά. Ο κατάλληλος κριτής είναι ο εκπαιδευτικός διότι γνωρίζει τα ενδιαφέροντά τους και με κριτήριο αυτά καταλήγει σε ασφαλείς επιλογές (Αρτζανίδου, 2013).

Η πρακτική της φιλαναγνωσίας έχει έναν κύριο σκοπό και αυτός είναι να οδηγήσει τους μαθητές να επιλέξουν την ανάγνωση ενός βιβλίου με την δική τους συγκατάθεση και να μην το αντιμετωπίσουν σαν υποχρέωση. Χρειάζεται να συνδεθούν με τον συγγραφέα νοητικά, να εμπλακούν στις δραστηριότητες με βιωματικό τρόπο και να αισθανθούν τα μηνύματα που μεταδίδει το κείμενο (Αρτζανίδου, 2013).

Η φιλαναγνωσία επιδιώκει να ωθήσει ακόμη και τα παιδιά που δεν συμπαθούν ιδιαίτερα την ανάγνωση λογοτεχνικών βιβλίων να διαμορφώσουν μια γόνιμη σχέση με την ανάγνωση αυτών. Επίσης, επιδιώκεται να διαμορφωθεί μια υγιής σχέση τόσο μεταξύ των μαθητών όσο και μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικού. Για να επιτευχθεί, χρειάζεται να υπάρχει ευχάριστο κλίμα εντός της σχολικής τάξης και η ανάγνωση να συνδυάζεται με παιχνίδι και με ενδιαφέρουσες δραστηριότητες που θα δημιουργήσουν στο παιδί μία πιο φιλική στάση απέναντι στο βιβλίο (Αρτζανίδου, 2013).

Τέλος, η ποικιλία μέσων για πρακτικές εφαρμογές φιλαναγνωσίας κρίνεται εξίσου απαραίτητη για να αναδειχτούν περισσότερο τα χαρακτηριστικά του κάθε βιβλίου. Ενδεικτικά μέσα αποτελούν το θεατρικό δρώμενο, τα εικαστικά, η μουσική, η δημιουργία παιχνιδιών (επιτραπέζια, ομαδικά), η προφορική έκφραση, ο κινηματογράφος, η αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών και κυρίως ο ηλεκτρονικός υπολογιστής και φυσικά η Δ.Γ. (Αρτζανίδου, 2013).

Β' ΜΕΡΟΣ

B. Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ

B.1 Κειμενικά Είδη

Τα παιδιά έρχονται σε επαφή με ποικιλία κειμένων ήδη από τα πρώτα χρόνια της σχολικής τους πορείας. Οι μικρές αφηγήσεις, τα βιβλία επιστημονικής φαντασίας όπως εξίσου και τα περιοδικά, οι αφίσες και οι φυλλάδες αποτελούν **κειμενικά είδη** («Victoria State Government», 2019). Με βάση το πρόγραμμα του Διαθεματικού Ενιαίου Πλαισίου Προγράμματος Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) του Νηπιαγωγείου επισημαίνεται πως η ενασχόληση με τα παραπάνω κειμενικά είδη ευνοεί σε μεγάλο βαθμό την ανάπτυξη της επικοινωνίας και της έκφρασης του παιδιού (Βακάλη et, al., 2013: 98).

Τα κειμενικά είδη αποτελούν την κυριότερη μέθοδο οργάνωσης δραστηριοτήτων στο Νηπιαγωγείο διότι δίνεται η ευκαιρία στα παιδιά να διακρίνουν τα πρωτότυπα χαρακτηριστικά τους και στη συνέχεια να δημιουργήσουν το δικό τους πολυτροπικό και όχι μόνο κείμενο (Sharples, 1999: 3). Κάθε είδος κειμένου έχει έναν βασικό στόχο όπως να αφηγηθεί μια ιστορία ή να δώσει μια πληροφορία. Αρκετά από αυτά μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τα παιδιά όμως τα τρία είδη που επικρατούν και θεωρούνται τα καταλληλότερα για αυτήν την ηλικία είναι:

- Κείμενα που προβάλλουν προσωπικές πληροφορίες όπως τα γράμματα ή το προσωπικό ημερολόγιο
- Κείμενα φαντασίας όπως οι αφηγήσεις ή το σενάριο μιας θεατρικής παράστασης και
- Κείμενα που μεταφέρουν πληροφορίες όπως τα περιοδικά ή οι αφίσες («Victoria State Government», 2019).

Τα συνηθέστερα είδη ασκήσεων με βάση το πρώτο είδος είναι η σύνταξη ενός γράμματος στον αγαπημένο φίλο του παιδιού. Στο δεύτερο είδος κατατάσσονται ασκήσεις ηθογράφησης του κεντρικού ήρωα της ιστορίας καθώς και η δημιουργία διαλόγου στους πρωταγωνιστές ενός θεατρικού δρωμένου (Graham et. al., 2013: 27). Τέλος, στο τελευταίο είδος οι συνηθέστερες ασκήσεις είναι η δημιουργία μιας αφίσας με τους κανόνες της τάξης (Frey & Fisher, 2008: 1-3).

Σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η διαφοροποιημένη παιδαγωγική σύμφωνα με το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών του Νηπιαγωγείου. Στόχος της είναι να προωθήσει την αναγνώριση και τον σεβασμό απέναντι στη διαφορετικότητα έκφρασης των μαθητών. Η Δ.Γ. συνδέεται άμεσα με αυτό το πλαίσιο καθώς μπορεί να αξιοποιήσει σε μεγάλο βαθμό τις εμπειρίες του κάθε παιδιού και να του δώσει την δυνατότητα να τις μοιραστεί με τα υπόλοιπα παιδιά μέσα από διαφορετικές μεθόδους κάθε φορά (Βακάλη et. al., 2013: 101). Ο σεβασμός στην διαφοροποιημένη μάθηση και στις δυνατότητες των μαθητών ανοίγει νέους ορίζοντες ως προς την προσέγγιση των λογοτεχνικών κειμένων και γενικότερα των κειμενικών ειδών δίνοντας έμφαση στα μαθησιακά προφίλ που υπάρχουν εντός της σχολικής αίθουσας (Βακάλη et. al., 2013: 101).

Οι παραπάνω δραστηριότητες μπορούν να τροποποιηθούν και να τεθούν σε εφαρμογή από τον εκπαιδευτικό πάντα λαμβάνοντας υπόψη του τα ενδιαφέροντα και τις μαθησιακές δυνατότητες των μαθητών του. Αυτό θα του δώσει την ευκαιρία να τα εντάξει σε διαφορετικά είδη κειμένου κάθε φορά και να ασχοληθεί και με διαβαθμισμένα επίπεδα λόγου ξεκινώντας από τα απλά νοήματα και καταλήγοντας στα σύνθετα με στόχο τόσο τον εμπλουτισμό του λεξιλογίου όσο και την διεύρυνση των πνευματικών τους οριζόντων (Βακάλη et. al., 2013: 101).

Τέλος, δίνεται η ευκαιρία στα νήπια να συνδεθούν με την ολομέλεια, να συγχρονίσουν εμπειρίες, ιδέες και γενικότερα τις προτάσεις τους σχετικά με κάποιο κειμενικό είδος που οργανώνουν και έπειτα να αξιοποιήσουν διάφορες μορφές επικοινωνίας όπως ο προφορικός και ο γραπτός λόγος (Βακάλη et. al., 2013: 101).

B.2 Αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών (Τ.Π.Ε)

Οι Νέες Τεχνολογίες αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής των ανθρώπων και ειδικά στην σημερινή εποχή κρίνεται απαραίτητη η γνώση χρήσης του ηλεκτρονικού υπολογιστή από τα παιδιά ήδη από τα πρώτα σχολικά χρόνια. Οι υπολογιστές μέσω των άπειρων δυνατοτήτων τους καθιστούν εύκολη την παρακολούθηση και εφαρμογή δραστηριοτήτων σε πολλά γνωστικά πεδία όπως τα Μαθηματικά ή τα Εικαστικά όμως στην περίπτωση της Λογοτεχνίας δεν υπάρχει βεβαιότητα στο αν την εξελίσσει ή αν την εξαφανίζει από το προσκήνιο. Θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε πως ακολουθεί εξελίξιμη πορεία από την στιγμή που τα βιβλία σε έντυπη μορφή έχουν αντικατασταθεί από τα ψηφιακά βιβλία και υπάρχει εύκολη πρόσβαση σε ηλεκτρονικές βιβλιοθήκες, αρχεία και άλλα διαθέσιμα έγγραφα του διαδικτύου (Βοσνιάκου, 2006). Στον ρόλο των Νέων Τεχνολογιών οφείλει να προσαρμοστεί και ο ίδιος ο εκπαιδευτικός. Η ενασχόληση με αυτά τα μέσα ευνοεί την συνεργατική μάθηση και προωθεί τις πρωτότυπες ιδέες των μαθητών ως προς την οργάνωση μιας δραστηριότητας. Συγκεκριμένα, παρατηρούνται πολλά οφέλη στους τομείς της γραφής και της ανάγνωσης (Βοσνιάκου, 2006).

Σύμφωνα με το πρόγραμμα του Δ.Ε.Π.Π.Σ. ο ηλεκτρονικός υπολογιστής αποτελεί απαραίτητο εκπαιδευτικό εργαλείο για την μαθησιακή υποστήριξη των παιδιών σε όλες τις σχολικές βαθμίδες. Όσον αφορά την Δ.Γ. υπάρχουν συγκεκριμένες ιστοσελίδες, λογισμικά και εφαρμογές που μπορούν να αξιοποιηθούν για την δημιουργία κειμένων σε ηλεκτρονική μορφή. Με αυτούς τους μηχανισμούς, τα παιδιά θα καλλιεργήσουν την εκφραστικότητά τους σε ικανοποιητικό βαθμό μιας και τους παρουσιάζονται ερεθίσματα τεχνολογικά εμπλουτίζοντας περισσότερο τις δραστηριότητές τους (Βακάλη et. al., 2013: 100). **Κύριοι στόχοι** της τεχνολογίας ως προς το εκπαιδευτικό κομμάτι είναι:

- Ευαισθητοποίηση των παιδιών για θέματα που λαμβάνουν χώρα στον κόσμο
- Οργάνωση & Συμμετοχή σε συζητήσεις
- Εύρεση απαντήσεων στις προσωπικές τους ερωτήσεις
- Εργασία σε ομάδες ομηλικών
- Αλλαγή νοοτροπίας & Επαναπροσδιορισμός καθημερινών καταστάσεων
- Ανάληψη δράσης
- Ανάδειξη δεξιοτήτων & γνώσεων

Όλα όσα προαναφέρθηκαν αποτελούν σπουδαία εφόδια για την ανάπτυξη των παιδιών και την ενεργή συμμετοχή τους στα κοινά.

Το βασικότερο προνόμιο της τεχνολογικής εκπαίδευσης είναι ότι αποτελεί κομμάτι της διαφοροποιημένης παιδαγωγικής καθώς μαθητές που δεν κατέχουν το ταλέντο της συγγραφής μέσα από την επαφή τους με τις τεχνολογίες αισθάνονται αποτελεσματικοί και αποκτούν εφόδια **αυτοεκτίμησης** και **αυτοπεποίθησης** (Οικονόμου, 2013). Η διδασκαλία επικεντρώνεται στις αδυναμίες του παιδιού και τις μετατρέπει σε δύναμη προσφέροντας του κίνητρα και επιθυμία να επικοινωνήσει με τον εκπαιδευτικό ώστε να εξελίσσεται διαρκώς στον τομέα που τον αντιπροσωπεύει (Οικονόμου, 2013). Η τεχνολογία προσφέρει πολλές δυνατότητες σε όλα τα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας και της κοινωνίας γενικότερα. Παράλληλα, ανοίγει δρόμους και για τους μαθητές με ειδικές ανάγκες μέσα από εξειδικευμένα λογισμικά που στοχεύουν στην άρτια συμμετοχή του παιδιού σε δραστηριότητες που εκτελούνται την ίδια στιγμή στην τάξη φυσικά με την συνεργασία του υπεύθυνου διδάσκοντα (Οικονόμου, 2013).

Χρειάζεται να επισημάνουμε, πως η ύπαρξη του υπολογιστή εντός της σχολικής αίθουσας, δεν καταργεί κανένα βιβλίο και δεν υποτιμά καθόλου την διδασκαλία, απλώς βοηθά την εκπαίδευση να εκσυγχρονιστεί. Ουσιαστικά, η χρήση του υπολογιστή καταρρίπτει θα λέγαμε το δασκαλοκεντρικό μοντέλο μάθησης και αποτελεί συνεργάτη του ίδιου του εκπαιδευτικού. Είναι αναγκαίο να αξιοποιείται με στόχο την μάθηση και όχι για να επιβεβαιώσει την αυθεντία του δασκάλου. Συνεπώς ο ρόλος του διδάσκοντα είναι συντονιστικός και συμβουλευτικός, δεν προβάλλει την γνώση έτοιμη αλλά κατευθύνει τα παιδιά με τέτοιο τρόπο ώστε να χτίσουν μόνα τους τη νέα γνώση στην προϋπάρχουσα (Οικονόμου, 2013). Συζητά μαζί τους, παρακολουθεί την πορεία τους και αξιολογεί την προσπάθειά τους μέσα σε ένα κλίμα συνεργασίας και κατανόησης. Μέσω της χρήσης του υπολογιστή, τα παιδιά καταφέρνουν να φτάσουν στην ουσιαστική γνώση (Οικονόμου, 2013).

Βέβαια υπάρχει και η αρνητική διάσταση των Νέων Τεχνολογιών, όπου ο εκπαιδευτικός θα βρεθεί στην δύσκολη θέση να επιλέξει το κατάλληλο λογισμικό πρόγραμμα για τον κάθε μαθητή του ώστε να καταφέρει να ανταποκριθεί σε εφαρμογές Δ.Γ. τόσο εντός όσο και εκτός του σχολικού περιβάλλοντος. Για την παραπάνω ενέργεια όμως απαιτείται ένα σύνολο αποτελεσματικών και αξιόπιστων

εκπαιδευτικών λογισμικών που θα παρέχουν όσο το δυνατόν περισσότερες ευκαιρίες μάθησης και θα αξιοποιηθούν με μεγάλη επιτυχία (Οικονόμου, 2013).

B.2.1 Ψηφιακή Αφήγηση

Η **Ψηφιακή Αφήγηση** τέθηκε για πρώτη φορά στο προσκήνιο το 1993 από τους Joe Lambert και Dana Atchley και αποτελεί την παλαιότερη μορφή επικοινωνίας και μάθησης. Η Ψηφιακή Αφήγηση σύμφωνα με την Ξέστερνου (2013) *είναι ένας συνδυασμός της παραδοσιακής προφορικής παράδοσης με τα πολυμέσα του 21^{ου} αιώνα.*

Θα μπορούσαμε να πούμε πως είναι μια μορφή τέχνης καθώς χρησιμοποιεί εικόνες, μουσική και βίντεο. Έχει την δυνατότητα να αξιοποιήσει προφορικές ιστορίες ανθρώπων από την καθημερινή τους ζωή και να τις μετουσιώσει σε ένα λογοτέχνημα ηλεκτρονικής μορφής. Είναι ένα σπουδαίο εκπαιδευτικό εργαλείο μέσω του οποίου ο αφηγητής και ο αναγνώστης αλληλεπιδρούν. Συγκεκριμένα, ο πρώτος προβάλλει το τελικό αποτέλεσμα και ο δεύτερος στέλνει ανατροφοδότηση σχετική με το έργο (Μπράτισης & Μουταφίδου, 2013). Δίνει την ευκαιρία στους μαθητές να εκφράσουν σκέψεις και ιδέες σε ένα ευρύτερο κοινό και παράλληλα να αναπτύξουν δεξιότητες γραφής. Αυτό συνεπάγεται ένα είδος ελκυστικής μάθησης όπου τα παιδιά επικοινωνούν ενεργητικά τόσο σε ατομικό όσο και σε συνεργατικό επίπεδο (Μπράτισης & Μουταφίδου, 2013).

Για την αποτελεσματική εφαρμογή της χρειάζεται ένας ηλεκτρονικός υπολογιστής, ένας σαρωτής, ψηφιακές κάμερες και ήχος υψηλής ποιότητας. Στην σημερινή εποχή, τα παραπάνω εργαλεία είναι χρήσιμα και προσιτά με αποτέλεσμα να μπορούν να τα αξιοποιήσουν ακόμη και αρχάριοι χρήστες της τεχνολογίας εφόσον υπάρχουν και ελεύθερα λογισμικά (Μπράτισης & Μουταφίδου, 2013). Η παραπάνω μέθοδος μπορεί να χρησιμοποιηθεί από το Νηπιαγωγείο μέχρι το Πανεπιστήμιο και ειδικότερα στην προσχολική εκπαίδευση υπάρχει η δυνατότητα δημιουργίας μιας ιστορίας σε ψηφιακή μορφή τόσο από τον εκπαιδευτικό όσο και από τα ίδια τα παιδιά.

Η χρήση της Ψηφιακής Αφήγησης στο σχολείο ενισχύει την Δ.Γ. σε τέτοιο βαθμό που οι εφαρμογές της συμβάλλουν στην δημιουργία όλο και περισσότερων ψηφιακών ιστοριών. Μέσα από έρευνες αποδείχθηκε πως η Ψηφιακή Αφήγηση εστιάζει σε δύο

άξονες: α) στην ύπαρξη κινήτρων από την πλευρά του μαθητή και β) στην όσο το δυνατόν καλύτερη βελτίωση των συγγραφικών δεξιοτήτων (Μπράτισης & Μουταφίδου, 2013). Τα τελευταία χρόνια υπάρχει έντονη χρήση αυτής της μορφής αφήγησης επειδή η εκτέλεση ενός έργου με τα δεδομένα μέσα είναι ελκυστική στα παιδιά. Το πλαίσιο μέσα στο οποίο κινούνται είναι δομημένο με τέτοιο τρόπο που ευνοεί την διάδραση. Ειδικότερα, οι δύο συνηθέστερες μορφές Ψηφιακής Αφήγησης στην προσχολική ηλικία είναι τα υπερκείμενα και τα αφηγηματικά παιχνίδια (Ναλμπάντη, 2016: 30). Οι παραπάνω μέθοδοι είναι ιδιαίτερα δημοφιλείς στα σχολεία των Ηνωμένων Πολιτειών και της Ευρώπης και με το πέρασμα του χρόνου αρχίζουν να εξοικειώνονται και οι εκπαιδευτικοί της Ελλάδας (Ναλμπάντη, 2016: 30).

Οι μαθητές Νηπιαγωγείου μπορούν πολύ εύκολα να δημιουργήσουν την δική τους αφήγηση μέσω του υπολογιστή ακολουθώντας προσεκτικά τις οδηγίες του νηπιαγωγού. Καταρχάς, μέσα από την φωνή τους θα αναπαριστούν διαλόγους για τους ήρωες της ιστορίας και με την βοήθεια του μικρόφωνου θα τους ηχογραφούν. Παράλληλα, αν θέλουν υπάρχει το ενδεχόμενο να προσθέσουν μουσική υπόκρουση και να εικονογραφήσουν με τον δικό τους τρόπο τις σκηνές του παραμυθιού που έχουν οργανώσει (Ναλμπάντη, 2016: 30).

Πολλές έρευνες έδειξαν πως η ενασχόληση με τα προγράμματα Ψηφιακής Αφήγησης ωφελούν τους μαθητές λόγω της δυνατότητας να ταξινομήσουν τις ιδέες τους. Επίσης, αναπτύσσεται η ικανότητα έρευνας και ανάλυσης της πληροφορίας ενώ καταφέρνουν στο τέλος της χρονιάς να αποκτήσουν δεξιότητες χειρισμού των μέσων τεχνολογίας σε εξαιρετικό βαθμό (Ξέστερνου, 2013).

B.2.2 Συστήματα Εφαρμογής Ψηφιακής Αφήγησης

Τα Συστήματα Εφαρμογής Ψηφιακής Αφήγησης δίνουν την δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές να δημιουργήσουν και να παρουσιάσουν τις δικές τους ψηφιακές ιστορίες. Παρακάτω παρουσιάζεται μία λίστα με τέσσερα (4) Συστήματα Εφαρμογής Ψηφιακής Αφήγησης κατάλληλα για την εκπαίδευση και για την δημιουργία αφηγήσεων με διάφορα πολυμέσα (Σεραφείμ & Φεσάκης, 2010)

SAM

Ο Sam είναι ένα εικονικό παιδί μέσω του οποίου οι μαθητές μπορούν να δημιουργήσουν ένα συνεργατικό παιχνίδι αφήγησης με πραγματικά παιχνίδια. Το παρόν λογισμικό περιλαμβάνει δύο κύρια συστατικά: α) έναν ενσωματωμένο υποστηρικτή συνομιλίας, δηλαδή τον χαρακτήρα του Sam και β) ένα κάστρο με πολλές φιγούρες. Ο Sam προβάλλεται στην οθόνη που βρίσκεται πίσω από το κάστρο (Σεραφείμ & Φεσάκης, 2010).

StoryRooms

Το παρόν λογισμικό αποτελείται από έναν χώρο, ο οποίος αναπαριστά ένα δωμάτιο. Στόχος του είναι να καταφέρουν τα παιδιά να αλληλεπιδράσουν για την δημιουργία της αφήγησής τους. Μετά την ολοκλήρωση του έργου τους μπορούν να μοιραστούν την εμπειρία τους με άλλα παιδιά σχετικά με τους τρόπους σύνταξης της αφήγησης (Σεραφείμ & Φεσάκης, 2010).

KidsRoom

Αποτελεί έναν εξίσου αυτοματοποιημένο αλληλεπιδραστικό χώρο για να δημιουργήσουν οι μαθητές την δική τους αφήγηση. Ο χώρος και πάλι μοιάζει με ένα παιδικό υπνοδωμάτιο και με βάση τον υπολογιστή και τις αντιδράσεις των παιδιών κατά την διάρκεια χρήσης του λογισμικού, το δωμάτιο αρχίζει να θέτει σε λειτουργία δύο τηλεοπτικές οθόνες, τέσσερις ομιλητές, θεατρικό φωτισμό, τρεις βιντεοκάμερες και ένα μικρόφωνο ώστε να μπορέσουν τα παιδιά να έρθουν σε επαφή με την ιστορία (Σεραφείμ & Φεσάκης, 2010).

Η εμπειρία διαρκεί συνολικά 10 με 12 λεπτά και εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις αντιδράσεις των ίδιων των παιδιών ενώ καθ' όλη την διάρκεια της ιστορίας μπορούν να αλληλεπιδράσουν με όσα αντικείμενα υπάρχουν στο δωμάτιο καθώς και με τα εικονικά πλάσματα που υπήρχαν διαθέσιμα. Το λογισμικό απευθύνεται σε ηλικίες 6 έως 10 ετών (Σεραφείμ & Φεσάκης, 2010).

PETS

Με το PETS δίνεται έμφαση στην κατασκευή μιας αφήγησης ή μιας μικρής ιστορίας σε σχέση με το αντικείμενο που αντιστοιχεί στην υπόθεση της ιστορίας. Η αφήγηση ακούγεται σαν υπόκρουση ενώ ταυτόχρονα εκτελείται το παιχνίδι. Στο συγκεκριμένο

παιχνίδι διαδραματίζει μεγάλο ρόλο η συναισθηματική κατάσταση που βιώνει το παιδί. Η σκέψη και τα συναισθήματα που βιώνει αποτελούν κλειδί για την εξέλιξη της ιστορίας και για τις δράσεις που θα αναλάβει να εκτελέσει σε επόμενο χρόνο (Σεραφείμ & Φεσάκης, 2010).

Web 2.0

Είναι ένα λογισμικό ανοικτού κώδικα όπου επιτρέπει την ελεύθερη πρόσβαση σε εξειδικευμένες εφαρμογές χωρίς κόστος. Η χρήση των ψηφιακών εκπαιδευτικών εργαλείων και εφαρμογών που παρέχει το Web 2.0 έχει θετικές επιπτώσεις στην σχολική απόδοση των μαθητών ενθαρρύνοντας ακόμη και τους μαθητές με χαμηλή αυτοεκτίμηση να μοιραστούν τις απόψεις και τις ιδέες τους με τους συμμαθητές τους (Νικολαΐδου, 2013).

B.3 Συνεργατική Μάθηση

Η προσχολική εκπαίδευση δίνει μεγάλη έμφαση στον κοινωνικοποιητικό της ρόλο και στοχεύει στην ανάπτυξη υγιών σχέσεων μεταξύ των παιδιών κατά την διάρκεια της σχολικής χρονιάς. Ένα μεγάλο κεφάλαιο της εκπαιδευτικής διαδικασίας αποτελεί η ένταξη των νηπίων σε μικρές ομάδες ομηλικών προκειμένου να ολοκληρώσουν μία εργασία ή ακόμη και ένα project (Αυγητίδου, 2008: 14).

Οι βάσεις για την συνεργατική μάθηση τίθενται από το Νηπιαγωγείο διότι μπορούν πολύ εύκολα λόγω του νεαρού της ηλικίας τους να αναπτύξουν τις κοινωνικές τους δεξιότητες και να εξελίξουν το γλωσσικό τους επίπεδο (Αυγητίδου, 2008: 14). Οι νηπιαγωγοί διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην αποτελεσματικότητα της συνεργατικής μάθησης μιας και είναι ικανοί να διαμορφώσουν στρατηγικές για να ενταχθούν τα παιδιά σε ομάδες συνεργασίας (Αυγητίδου, 2008: 17). Ειδικότερα, το Δ.Ε.Π.Π.Σ. προτείνει μεθοδολογικές προσεγγίσεις που περιλαμβάνουν διδακτικές τεχνικές με τους παρακάτω **στόχους**:

- Ενίσχυση ομαδικότητας μεταξύ των νηπίων
- Ανάπτυξη επικοινωνιακών δεξιοτήτων
- Ικανότητα δημιουργίας συζητήσεων για την επίλυση προβλημάτων
- Ορθή διαχείριση δημιουργικού διαλόγου
- Συλλογική δράση εντός ενός ερευνητικού project (Βακάλη et. al., 2013: 99)

Για την Δ.Γ. οι ολιγομελείς ομάδες δράσης λειτουργούν αποτελεσματικά σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό από ότι όταν τα παιδιά επιλέγουν να ολοκληρώσουν την δραστηριότητά τους ατομικά. Μέσα από αυτήν την διαδικασία θα καταφέρουν να ξεπεράσουν τον εγωκεντρισμό τους και να συνδεθούν ουσιαστικά και με το υπόλοιπο μαθητικό σύνολο (Αυγητίδου, 2008: 14). Η οργάνωση των ομάδων δράσης θα ήταν καλό να γίνεται με τυχαίο τρόπο ώστε τα παιδιά να έχουν την δυνατότητα να συνεργαστούν και γενικότερα να επικοινωνήσουν με όσο το δυνατόν περισσότερους συμμαθητές τους που δεν ανήκουν στον στενό τους φιλικό κύκλο.

Ως **αφορμή** για την παραγωγή δραστηριοτήτων Δ.Γ. μπορεί να αποτελέσουν σε μεγάλο βαθμό:

- Τα ομαδικά παιχνίδια

- Οι συζητήσεις που πραγματοποιούνται εντός της διδακτικής ώρας για κάποιο ζήτημα που απασχολεί τα παιδιά
- Οι συνολικές δράσεις που πραγματοποιούνται στο Νηπιαγωγείο όπως κάποιο ετήσιο project (Βακάλη, et. al., 2013: 99).

Το project αποτελεί μία σύγχρονη ερευνητική διαδικασία που λαμβάνει χώρα στο Νηπιαγωγείο και αφορά συνήθως θέματα που αναδύονται από το ανθρωπογενές και φυσικό περιβάλλον του παιδιού. Η διάρκεια του μπορεί να είναι ένα ολόκληρο τρίμηνο και να επεκταθεί σε ένα ετήσιο πρόγραμμα μελέτης. Πολύ σημαντική κρίνεται η συνεργασία μεταξύ μαθητών-εκπαιδευτικών-γονέων προς αποφυγή λανθασμένων κινήσεων. Ανάλογα με το θέμα που διερευνάται κάθε φορά, υπάρχει η δυνατότητα οργάνωσης δραστηριοτήτων Δ.Γ.

B.4 Παραμύθια & Παιδικά Ποιήματα

Ένα εξίσου σημαντικό εποπτικό εργαλείο για τον νηπιαγωγό είναι τα παιδικά παραμύθια. Συνήθως αναφέρονται σε φανταστικές ιστορίες δράσης και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους είναι η ζωντανή εικονογράφηση, το ευφάνταστο λεξιλόγιο και οι αστείες εκφράσεις (Ζαρκάδα, 2016). Τα παιδιά επιλέγουν είδη παραμυθιών που ανταποκρίνονται στις προσωπικές τους εμπειρίες και όταν έρχονται σε επαφή με αυτό, το αντιμετωπίζουν με βιωματικό τρόπο ταξιδεύοντας μαζί με τους πρωταγωνιστές στην πλοκή της ιστορίας. Τα παραμύθια αναπτύσσουν την συναισθηματική νοημοσύνη των παιδιών σε μεγάλο βαθμό για αυτό χρειάζεται το παραμύθι να μην τραυματίζει την σκέψη τους ούτε να προκαλεί αντιδράσεις σοκ (Ζαρκάδα, 2016).

Οι κύριοι **διδακτικοί στόχοι** του παραμυθιού στην προσχολική ηλικία με βάση το Δ.Ε.Π.Π.Σ. είναι :

- Να καλλιεργήσει το λεξιλόγιο των παιδιών
- Να ενεργοποιήσει την φαντασία τους
- Να τέρψει
- Να τα ωθήσει στον προβληματισμό (συνήθως σε παραμύθια με διδακτικό περιεχόμενο)

Με αφορμή την ιστορία ενός παραμυθιού μπορούν να οργανωθούν δραστηριότητες Δ.Γ. όπως:

- Αλλαγή του τέλους της ιστορίας
- Εικονογράφηση βιβλίου
- Δραματοποίηση της ιστορίας δημιουργώντας τα ίδια τα παιδιά τους διαλόγους

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον στα παιδιά παρουσιάζει και η ενασχόληση με την παιδική ποίηση. Και πάλι σε συνάρτηση με την κεντρική πλοκή που ακολουθεί το παραμύθι, τα παιδιά μπορούν να οργανώσουν ομάδες συνεργασίας και με τον συντονισμό του νηπιαγωγού να γράψουν το δικό τους ποίημα χρησιμοποιώντας απλούς κανόνες σε σχέση με το περιεχόμενο και την δομή του (Ζαρκάδα, 2016). Τα παιδιά συμπαθούν κατά κύριο λόγο τα στιχάκια ή τα ποιήματα που είναι μικρά σε έκταση και έχουν ομοιοκαταληξίες. Άλλες πιθανές δραστηριότητες παιδικής ποίησης είναι:

- Να γράψουν ένα ποίημα με αφορμή κάποιο γεγονός (π.χ. για την γιορτή της Μητέρας)
- Να γράψουν ένα ποίημα όπου παρουσιάζουν τον εαυτό τους στην ολομέλεια χρησιμοποιώντας ως στοιχείο έμπνευσης το όνομά τους

Οι παραπάνω προτεινόμενες θεματικές δεν λειτουργούν δεσμευτικά. Αντίθετα, ο νηπιαγωγός μπορεί να προβεί σε τροποποιήσεις που μπορεί να προέρχονται από τα ίδια τα παιδιά και από μία απλή άσκηση Δ.Γ. να εξελιχθεί σε μία άσκηση με πολλαπλές μορφές σε πολλά συσχετιζόμενα θεματικά πεδία. Οι κατηγοριοποιήσεις υπάρχουν ώστε ο εκπαιδευτικός να επιλέξει με βάση τα ενδιαφέροντα της τάξης του, τις δραστηριότητες που θα εφαρμόσει και έπειτα θα αξιολογήσει (Βακάλη, et. al., 2013: 106).

Γ' ΜΕΡΟΣ

Γ. ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Γ.1 Δραστηριότητες στα Κειμενικά Είδη

Α' Δραστηριότητα: Ο ήρωας μου

Στόχοι:

1. Να μιλούν για πρόσωπα και για τα χαρακτηριστικά που τα αποτελούν
2. Να κατανοούν τα γεγονότα αναγνωρίζοντας την ψυχοσύνθεση του ήρωα
3. Να συζητούν για τις πιθανές σκέψεις, τους φόβους ή και τις ελπίδες των ηρώων
4. Να υποθέσουν πώς θα μπορούσε να πράξει ο ήρωας σε άλλες συνθήκες

Υλικά: Φύλλο εργασίας ή κόλλα χαρτί Α4, μαρκαδόροι

Περιγραφή: Συγκεντρώνουμε τα παιδιά στην γωνιά των εικαστικών και τους μοιράζουμε από μία κόλλα χαρτί Α4 ή ένα φύλλο εργασίας που απεικονίζει κάποιο πρόσωπο και μαρκαδόρους. Ζητούμε από τα παιδιά να ζωγραφίσουν τον ήρωα τους και να του δώσουν κάποιο όνομα, το οποίο θα προσπαθήσουν να γράψουν. Αφού ολοκληρωθεί η διαδικασία, το κάθε παιδί θα παρουσιάσει τον αγαπημένο του ήρωα στην ολομέλεια.

Ο νηπιαγωγός συντονίζει την περιγραφή του παιδιού όταν παρατηρείται δυσκολία από την μεριά του θέτοντας ερωτήσεις όπως:

- Ποια είναι η μυστική του δύναμη;
- Υπάρχει κάτι που φοβάται πολύ;
- Έχει φίλους; Και αν ναι, ποιοι είναι;
- Τι είναι αυτό που του αρέσει πολύ να κάνει;
- Ποια είναι η μεγαλύτερη του αποστολή;

Αφού διαμορφώσουμε τα χαρακτηριστικά των ηρώων του κάθε παιδιού, στη συνέχεια ζητάμε να μας δημιουργήσει το κάθε παιδί την δική του ιστορία με πρωταγωνιστή τον χαρακτήρα που μόλις μας παρουσίασε. Για να μπορέσουν τα παιδιά να οργανώσουν από την αρχή την ιστορία, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε όλες τις πληροφορίες που

διατυπώθηκαν στην διάρκεια της παρουσίασης του ήρωα δημιουργώντας επιπλέον διευκρινιστικές ερωτήσεις όπως:

- Με ποιόν τρόπο μπορεί να αξιοποιήσει την μυστική του δύναμη;
- Τι μπορεί να τον εμποδίσει στην ολοκλήρωση της αποστολής του;
- Πώς θα τον βοηθήσουν οι φίλοι του;

Τέλος, το κάθε παιδί θα αφηγηθεί την ιστορία του στην παρεούλα ενώ με την βοήθεια του νηπιαγωγού θα χρησιμοποιήσει επίθετα και επιρρήματα για να ζωντανέψει περισσότερο την περιγραφή του.

B' Δραστηριότητα: *Οι κανόνες της τάξης μας*

Στόχοι:

1. Να δημιουργήσουν μια αφίσα με προκαθορισμένο στόχο
2. Να επιλέξουν τα γράμματα, τις εικόνες και οποιοδήποτε άλλο σημειωτικό μέσο για την κατασκευή της
3. Να παράγουν πληροφορίες με πολυτροπικό τρόπο

Υλικά: Μεγάλο χρωματιστό χαρτόνι canson και διάφορες εικόνες με γράμματα από εφημερίδες ή γενικότερα έντυπα μέσα

Περιγραφή: Με αφορμή την θεατρική παράσταση που παρακολουθήσαμε πρόσφατα φέρνουμε στην τάξη του μία μεγάλη αφίσα και την παρουσιάζουμε στα παιδιά. Κατά την διάρκεια της συζήτησης, προσπαθούμε με παραδείγματα να βοηθήσουμε τα παιδιά να καταλάβουν ότι μια αφίσα αποτελείται εξίσου από εικόνες και λέξεις και πάνω σε αυτήν αναγράφονται συγκεκριμένες πληροφορίες.

Στη συνέχεια, όλοι μαζί επιλέγουν να δημιουργήσουν την δική τους αφίσα και επιλέγουν εικόνες και γράμματα από τον έντυπο τύπο που θα χρησιμοποιήσουν. Το κύριο θέμα της αφίσας θα είναι οι κανόνες που πρέπει να τηρούν στην τάξη.

Με την συμβολή του νηπιαγωγού, επιλέγουν τα κατάλληλα λόγια που πρέπει να γραφούν ενώ ταυτόχρονα δέχονται βοήθεια για να γράψουν αυτό που επιλέγουν ο καθένας ξεχωριστά ή ακόμη να κόψουν και να κολλήσουν τα γράμματα από τις εφημερίδες και τα περιοδικά προκειμένου να παραχθούν συγκεκριμένες λέξεις που χρειάζονται.

Τέλος, στολίζουμε την αφίσα με τους κανόνες στον πίνακα ανακοινώσεων της τάξης ώστε να έχουν όλα τα παιδιά πρόσβαση σε αυτόν.

Γ' Δραστηριότητα: Εικονικές ιστορίες

Στόχοι:

1. Να χρησιμοποιήσουν έτοιμες εικόνες για να σχηματίσουν την δική τους ιστορία
2. Να αναπτύξουν την φαντασία τους
3. Να δημιουργήσουν την δική τους ιστορία

Υλικά: Περιοδικά, εφημερίδες. Ψαλίδια, κουτιά αποθήκευσης

Περιγραφή: Συγκεντρώνουμε τα παιδιά στην γωνιά των εικαστικών και τα αφήνουμε να διαλέξουν εφημερίδες, περιοδικά και άλλα διάφορα έντυπα και με το ψαλίδι τους να κόψουν όποιες εικόνες τους αρέσουν, τους εντυπωσιάζουν ή γενικότερα που θεωρούν ότι μπορούν να τις χρησιμοποιήσουν.

Στη συνέχεια, στα κουτιά αποθήκευσης που υπάρχουν στην παρούσα, ζητούμε από όλα τα παιδιά να κατηγοριοποιήσουν τις εικόνες ανάλογα με αυτό που απεικονίζουν. Έχουμε ένα κόκκινο κουτί για τα πρόσωπα, ένα κίτρινο για τα αντικείμενα και ένα πράσινο για εικόνες που απεικονίζουν οτιδήποτε άλλο μη σχετικό με τα πρόσωπα ή τα αντικείμενα. Αφού ολοκληρωθεί η διαδικασία, με την σειρά όλα τα νήπια διαλέγουν τυχαία μία εικόνα προσώπου, μία εικόνα αντικειμένου και αν θέλουν παίρνουν και μία ακόμη φωτογραφία και σκέφτονται την ιστορία που θα αφηγηθούν στην ολομέλεια.

Όταν πάρουν όλα τα παιδιά από δύο (ή τρεις) εικόνες στα χέρια τους και οργανώσουν την ιστορία τους, τότε την παρουσιάζουν στην τάξη.

Γ.2 Δραστηριότητες στην Ψηφιακή Αφήγηση

Α' Δραστηριότητα: *Φτιάξε το δικό σου κόμικ!*

Στόχοι:

1. Να δημιουργήσουν ένα κόμικ με την βοήθεια του Η/Υ
2. Να αντιληφθούν τα βασικά σημεία στην συγγραφή μιας ιστορίας
3. Να εκφραστούν χρησιμοποιώντας τον διάλογο

Υλικά: Η/Υ, λογισμικό αφήγησης, μικρόφωνο ηχογράφησης, ηχεία, οθόνη

Περιγραφή: Συγκεντρωνόμαστε με τα παιδιά στην γωνιά του υπολογιστή και με την βοήθεια ενός λογισμικού αφήγησης βλέπουμε εικόνες ενός κόμικ χωρίς τους διαλόγους μεταξύ των ηρώων. Ζητάμε από τα παιδιά να κοιτάξουν προσεκτικά τις εικόνες και να μας περιγράψουν την ιστορία που υπάρχει πίσω από τους ήρωες αφότου την σκεφτούν. Παρατηρούν πολύ προσεκτικά τις εικόνες ώστε να μας μεταφέρουν τα συναισθήματα των ηρώων ακολουθώντας τες με χρονική σειρά.

Στη συνέχεια, ρωτάμε τα παιδιά τι πιστεύουμε πως λέει το κάθε πρόσωπο στα συννεφάκια διαλόγου που υπάρχουν πάνω στην εικόνα. Συζητούμε όλοι μαζί προκειμένου να καταλήξουμε στις πιο αντιπροσωπευτικές απαντήσεις για τον κάθε ήρωα της ιστορίας. Σε περίπτωση που οι ήρωες αποτελούν οικεία φανταστικά πρόσωπα για τα παιδιά τότε συζητούμε μαζί τους για τις μυστικές τους δυνάμεις, για τα ονόματά τους, για διάφορα περιστατικά που καλούνται να αντιμετωπίσουν συνήθως.

Αφού καταλήξουμε στους διαλόγους που θα πραγματοποιηθούν από τους ήρωες μέσα από κλήρωση ή με συζήτηση μαζί με τα παιδιά επιλέγουμε τόσα νήπια όσοι είναι και οι ήρωες του κόμικ και ηχογραφούν με την βοήθεια του μικροφώνου τον διάλογο που ακολουθεί σε κάθε σκηνή. Σε περίπτωση που θελήσει η τάξη να επαναληφθεί η διαδικασία, την επαναλαμβάνουμε.

Τέλος, αφού ολοκληρωθεί το κόμικ της τάξης μας βάζουμε στον υπολογιστή το λογισμικό να αναπαράγει ολόκληρη την διαδικασία βλέποντας τις εικόνες και ακούγοντας τα αντίστοιχα αποσπάσματα διαλόγου με την φωνή των παιδιών.

Β' Δραστηριότητα: Περιέγραψε τι βλέπεις

Στόχοι:

1. Να παρατηρούν τα γεγονότα
2. Να περιγράφουν τα γεγονότα
3. Να εξοικειωθούν με τις Νέες Τεχνολογίες

Υλικά: Η/Υ, λογισμικό ταινίας μικρού μήκους, εικόνες ηλεκτρονικές με αντικείμενα ή πρόσωπα, προβολέας βίντεο (αν είναι διαθέσιμος), μικρόφωνο ηχογράφησης, ηχεία

Περιγραφή: Δείχνουμε με την βοήθεια του βιντεοπροβολέα στα παιδιά εικόνες που απεικονίζουν αντικείμενα ή πρόσωπα και ζητάμε να μας περιγράψουν τα χαρακτηριστικά του αντικειμένου ή του προσώπου που βλέπουν. Για παράδειγμα, αν είναι αντικείμενο να μας περιγράψουν τι χρώμα έχει, ποιο είναι το μέγεθος και το σχήμα του και πώς το χρησιμοποιούμε. Αν από την άλλη είναι πρόσωπο, ζητάμε να μάθουμε το όνομα, την ηλικία του ή τα ενδιαφέροντά του.

Σε κάθε περιγραφή καλούμε τα παιδιά να μας λένε όλο και περισσότερα επίθετα και επιρρήματα προκειμένου να υπάρχει ζωντάνια στην περιγραφή τους. Στην συνέχεια, σημειώνουμε στο χαρτί τις προτάσεις που είπε το κάθε παιδί, ώστε να σχηματιστεί ένα μικρό κείμενο και με την βοήθεια ενός λογισμικού ταινίας μικρού μήκους και με τις εικόνες που χρησιμοποιήσαμε κατά την διάρκεια της προβολής, τα παιδιά δημιουργούν την δική τους ταινία, η οποία αποτελείται από εικόνες του προσώπου ή του αντικειμένου που περιέγραψαν. Σε περίπτωση που θέλουν να προσθέσουν περισσότερες εικόνες, μπορούν να αξιοποιήσουν τις έτοιμες εικόνες clip art που υπάρχουν στο πρόγραμμα επεξεργασίας εγγράφων και κειμένων, Microsoft Word κ.λ.π.

Στη συνέχεια, ηχογραφούν την αφήγησή τους με το μικρόφωνο και την ενσωματώνουν με την βοήθεια του νηπιαγωγού μέσα στην ταινία. Αν θέλουν μπορούν να ενσωματώσουν και μουσική υπόκρουση καθώς θα ακούγεται η φωνή τους. Τέλος, προβάλλουμε την ταινία στην τάξη μέσω του προβολέα.

Γ.3 Δραστηριότητες Συνεργατικής Μάθησης

Α' Δραστηριότητα: Η δική μας διαφήμιση!

Στόχοι:

1. Να αναπτύξουν το λεξιλόγιο τους μέσα από την δημιουργία διαφήμισης
2. Να περιγράψουν αντικείμενα με επιτυχία
3. Να εξασκηθούν στον γραπτό λόγο
4. Να συνεργαστούν ομαδικά

Υλικά: Μεγάλα χρωματιστά χαρτόνια canson, μαρκαδόροι, κόλλες, ψαλίδια, έντυπα μέσα διαφήμισης

Περιγραφή: Συγκεντρωνόμαστε στην παρεούλα και προβάλλουμε κάποια διαφημιστικά έντυπα που έχουμε φέρει για να τα δείξουμε στους μαθητές εν όψει του project που πραγματοποιείται στην τάξη μας το τελευταίο τρίμηνο. Δημιουργείται συζήτηση σχετικά με τους τρόπους της έντυπης διαφήμισης αλλά και της ηλεκτρονικής διαφήμισης στο ραδιόφωνο, στην τηλεόραση ή στο διαδίκτυο. Η συζήτηση κυλάει με τον συντονισμό του νηπιαγωγού μέσα από ερωτήσεις όπως:

- Γιατί διαφημίζει κάποιος ένα αντικείμενο;
- Ποιες διαφημίσεις απευθύνονται σε μικρά παιδιά;
- Πώς μπορούμε να δημιουργήσουμε μια διαφήμιση;
- Τι σας αρέσει όταν βλέπετε μια διαφήμιση;
- Πώς θα διαφημίζατε ένα αντικείμενο που σας αρέσει;

Έπειτα τα παιδιά χωρίζονται σε τρεις ομάδες (ενδεικτικά αν το τμήμα αποτελείται από 15 άτομα, χωρίζονται σε τρεις ομάδες πέντε παιδιών) και συζητούν μαζί για το αντικείμενο που θα επιλέξουν να διαφημίσουν. Αφού αποφασίσουν, παίρνουν από ένα ψαλίδι και τα έντυπα που απεικονίζουν προϊόντα διαφήμισης όπως φρούτα, λαχανικά κ.λ.π. Κόβουν το προϊόν που θα διαφημίσουν και το κολλούν ακριβώς στην μέση του χαρτονιού.

Ο νηπιαγωγός τους προτρέπει να βρουν ένα όνομα για το προϊόν τους και να προσπαθήσουν να το γράψουν (δίνοντας σε κάθε παιδί να γράψει από ένα γράμμα της λέξης δείχνοντας τους πώς γράφεται). Στη συνέχεια, τα μέλη της κάθε ομάδας

συζητούν για πιθανές ατάκες διαφήμισης και το τελικό σλόγκαν που θα χρησιμοποιήσουν. Διευκρινίζουμε πως το μήνυμα πρέπει να είναι σύντομο και εύστοχο ως προς τα χαρακτηριστικά του προϊόντος.

Αφού ολοκληρώσουν την δραστηριότητα όλες οι ομάδες, επιλέγουν μέσα από συζήτηση μεταξύ τους έναν αντιπρόσωπο για την κάθε διαφήμιση για να παρουσιάσει στην ολομέλεια την αφίσα με το σλόγκαν ενώ τα υπόλοιπα μέλη περιγράφουν με την σειρά πώς σκέφτηκαν την ιδέα, ποια στοιχεία έλαβαν υπόψη τους και οδηγήθηκαν στο δεδομένο αποτέλεσμα.

B' Δραστηριότητα: Μικροί Σερφ

Στόχοι:

1. Να έρθουν σε επαφή με την συγγραφή μιας συνταγής
2. Να περιγράψουν προσωπικές εμπειρίες από την καθημερινότητά τους
3. Να συζητήσουν μεταξύ τους επιχειρηματολογώντας
4. Να αφηγηθούν την συνταγή που θα φτιάξουν
5. Να αναπαραστήσουν ρόλους
6. Να συνεργαστούν σε ομάδες ως ισότιμα μέλη

Υλικά: Κείμενα συνταγών, βιβλία συνταγών, μεγάλα χρωματιστά χαρτόνια canson, μαρκαδόροι, μολύβια, κόλλα, εικόνες προϊόντων

Περιγραφή: Με αφορμή το project που πραγματοποιείται στην τάξη μας σχετικά με την υγεία και την διατροφή, συζητούμε με τα παιδιά για μαγειρικές συνταγές. Διατυπώνουμε ερωτήσεις όπως:

- Έχετε δει τους γονείς σας να μαγειρεύουν;
- Πώς βοηθούν ο ένας τον άλλον;
- Πώς μαγειρεύουν ένα φαγητό ή γλυκό;
- Τί θα συμβεί αν δεν χρησιμοποιηθεί ένα συγκεκριμένο υλικό στη συνταγή;

Αφήνουμε τα παιδιά να διατυπώσουν ελεύθερα τις σκέψεις και τις ιδέες τους καθώς και σκηνικά από την καθημερινή τους ζωή.

Συλλέγουμε με την βοήθεια των γονέων των παιδιών διάφορα κείμενα συνταγών που θα έχουν φέρει στην τάξη όπως και ο νηπιαγωγός. Αφού συλλεχθούν αρκετές

συνταγές, επιλέγουμε μαζί με τα παιδιά να αναπαραστήσουμε σελίδες συνταγών που υπάρχουν διαθέσιμες στο διαδίκτυο. Φροντίζουμε να έχουμε πλούσιο υλικό με φωτογραφίες προϊόντων ώστε η παρουσίαση μας να λειτουργεί σαν ένα πολυτροπικό κείμενο.

Χωρίζουμε τα παιδιά σε ομάδες (ενδεικτικά αν το τμήμα αποτελείται από 15 άτομα, χωρίζονται σε τρεις ομάδες πέντε παιδιών) και ζητούμε να παρατηρήσουν και να συζητήσουν μεταξύ τους τα υλικά που χρειάζονται για να εκτελέσουν την συγκεκριμένη συνταγή καθώς και την διαδικασία που θα πρέπει να ακολουθήσουν ώστε να σχεδιάσουν τις κινήσεις τους. Με την βοήθεια μας, τα παιδιά φροντίζουμε να εστιάσουν στα δύο είδη κειμένου που υπάρχουν σε μία συνταγή: α) στη λίστα με τα υλικά και β) στο κειμενάκι με την εκτέλεση της συνταγής.

Στη συνέχεια, τα παιδιά καλούνται να γίνουν οι ίδιοι σεφ στην κουζίνα του νηπιαγωγείου και ως ομάδες να φτιάξουν το γλυκό της συνταγής τους ή αν έχει αποφασιστεί ένα κοινό γλυκό για όλη την τάξη, να συμμετάσχουν όλοι. Καταγράφουν τα υλικά που θα χρειαστούν για να τα προμηθευτούν από το σπίτι με την βοήθεια των γονιών τους. Τέλος, δημιουργούν το γλυκό τους και το απολαμβάνουν στην τάξη.

Υποσημείωση: Κατά προτίμηση, διαλέγουμε εύκολα υλοποιήσιμες συνταγές γλυκών ώστε να μπορέσουν να ανταποκριθούν όλοι οι μαθητές στην διαδικασία. Επίσης, για να είναι πιο διασκεδαστικό, μπορούμε μαζί με τα παιδιά να κατασκευάσουμε πρώτα καπέλα σεφ και ποδιές για να αισθανθούν ακριβώς στον ρόλο του μάγειρα. Σαν εναλλακτικό τέλος της δραστηριότητας θα μπορούσαμε να ωθήσουμε τα παιδιά να γράψουν την δική τους συνταγή και να την ονοματίσουν.

Γ.4 Δραστηριότητες στα Παραμύθια & στα Παιδικά Ποιήματα

Α' Δραστηριότητα: Δώσε τέλος στο παραμύθι

Στόχος:

1. Να αφηγηθούν το δικό τους τέλος στο παραμύθι
2. Να σκεφτούν πιθανές εκδοχές έκβασης της πλοκής
3. Να συζητούν σε ομάδες και να συναποφασίζουν για την ανάπτυξη και την εξέλιξη της πλοκής
4. Να συζητούν πιθανά διλήμματα, εμπόδια που μπορεί να συναντήσει ο κεντρικός ήρωας

Υλικά: Το εικονογραφημένο παραμύθι «Ο ωραίος Δαρείος» της συγγραφέως Ζαραμπούκα Σοφίας

Περιγραφή: Αφηγούμαστε το παραμύθι «Ο ωραίος Δαρείος» και σταματάμε την αφήγηση λίγο πριν το τέλος λέγοντας στους μαθητές μας ότι δεν γνωρίζουμε τί θα συμβεί παρακάτω. Πριν προχωρήσουμε στην διαδικασία δημιουργίας του τέλους, πραγματοποιείται μια συζήτηση σχετικά με πληροφορίες που αφορούν το παραμύθι σαν ανακεφαλαίωση. Διατυπώνουμε ερωτήσεις όπως:

- Ποιος είναι ο κεντρικός ήρωας της ιστορίας;
- Ποιοι άλλοι ήρωες υπάρχουν;
- Ποια γεγονότα συμβαίνουν στην ιστορία;
- Τί θέλει να πετύχει;
- Τί τον εμποδίζει σε αυτή την προσπάθεια;
- Τί πρέπει να κάνει για να ξεπεράσει τα εμπόδια;
- Τί συμβαίνει σε αυτό το σημείο της ιστορίας μας;

Με τις παρακάτω ερωτήσεις βοηθάμε τα παιδιά να εκφράσουν ελεύθερα τις σκέψεις τους και να δώσουν το δικό τους τέλος στην ιστορία:

- Τί πιστεύεται πως θα γίνει μετά;
- Πώς θα αντιμετωπίσει τις δυσκολίες ο ήρωας;
- Πώς πιστεύετε θα τελειώσει η ιστορία;

Καθ' όλη την διάρκεια της συζήτησης, βοηθάμε τα παιδιά να κατανοήσουν τα χρονικά μέρη μιας ιστορίας δηλαδή την αρχή, την μέση και το τέλος.

Αφού ολοκληρώσει κάθε παιδί την δική του εκδοχή, τότε την παρουσιάζει στην ολομέλεια. Έπειτα, συζητούμε για τις διαφορετικές εκδοχές που προέκυψαν. Αυτή η διαδικασία συμβαίνει προκειμένου να καταλάβουν ποιες είχαν ευχάριστο τέλος, ποιες δυσάρεστο, ποιες ανέτρεψαν με τα δεδομένα τους την ιστορία και ποιες έλυσαν προβλήματα ή απορίες που τυχόν υπήρχαν.

Τέλος, μπορούμε να χωρίσουμε ρόλους σε κάθε παιδί και να δραματοποιήσουμε το παραμύθι. Αν το τμήμα επιθυμεί, επαναλαμβάνουμε την διαδικασία.

Β' Δραστηριότητα: Ένα ποίημα για τον εαυτό μου

Στόχοι:

1. Να συνειδητοποιήσουν την ύπαρξη έμμετρων κειμένων (όπως λαχίσματα ή ποιήματα) χρησιμοποιώντας ομοιοκαταληξίες
2. Να δημιουργήσουν έμμετρα κείμενα με θέμα τον εαυτό τους
3. Να τα απαγγείλουν

Υλικά: Κόλλες χαρτιού Α4 και ένα ποίημα για πρότυπο

Περιγραφή: Προκειμένου να γνωριστούμε καλύτερα με τους μαθητές μας, ανακοινώνουμε πως θα χρησιμοποιήσουμε έναν πρωτότυπο τρόπο για να παρουσιάσουμε τον εαυτό μας. Ο τρόπος είναι να γράψει κάθε παιδί ένα ποίημα για τον εαυτό του.

Αρχικά, θα πραγματοποιήσουμε συζήτηση γύρω από τα προσωπικά στοιχεία κάθε παιδιού διατυπώνοντας ερωτήσεις όπως:

- Ποιο είναι το όνομά σου;
- Ποιο είναι το επίθετό σου;
- Από πού είσαι;
- Ποιο είναι το αγαπημένο σου φαγητό;
- Ποιο είναι το αγαπημένο σου χρώμα;

Κάθε απάντηση μπορεί να αποτελέσει και τον στίχο του ποιήματος προσαρμόζοντας τον με τις αντίστοιχες λέξεις για να οδηγείται σε ομοιοκαταληξία. Σκεφτόμαστε και περισσότερες ερωτήσεις για να προκύψουν και περισσότεροι στίχοι.

Επίσης, μπορούμε να επικεντρωθούμε σε συγκεκριμένα χαρακτηριστικά των παιδιών για παράδειγμα να συντάξουν ένα ποίημα που θα αφορά μόνο την εξωτερική τους εμφάνιση ή θα περιγράφουν το αγαπημένο τους παιχνίδι. Για να θυμόμαστε όλα όσα απαντούν τα παιδιά, τα σημειώνουμε σε μία κόλλα χαρτί. Αυτή η διαδικασία ευνοεί στο να κατανοήσουν τα παιδιά πως τα ποιήματα έχουν ομοιοκαταληξίες και διαφορετική δομή από τον πεζό λόγο και πως φροντίζουμε πάντα να κρατάμε το μέτρο των στίχων.

Γ' Δραστηριότητα: Ποίημα Γραμμάτων

Στόχοι:

1. Να αποδώσουν το παραμύθι με εικαστικό τρόπο
2. Να δημιουργήσουν ένα ποίημα με λέξεις από το παραμύθι
3. Να εκφράσουν τα συναισθήματα που τους προκάλεσε η ιστορία
4. Να αυτοσχεδιάσουν με βάση τα συναισθήματά τους

Υλικά: Ένα παιδικό εικονογραφημένο παραμύθι που θα διαβάσει η νηπιαγωγός στην τάξη, κόλλες χαρτιού A4, χρωματιστά μικρά χαρτόνια, μαρκαδόροι

Περιγραφή: Καθώς είμαστε συγκεντρωμένοι στην παρεούλα, αφηγούμαστε ένα παραμύθι στα παιδιά. Αφού ολοκληρώσουμε την αφήγηση, ζητάμε από τα παιδιά να εκφράσουν το παραμύθι με εικαστικό τρόπο στην γωνιά των εικαστικών. Θέτουμε τα παιδιά στην διαδικασία να διαλέξουν τις αγαπημένες τους λέξεις μέσα από το παραμύθι και τις γράφουμε επάνω σε μικρά χαρτονάκια με μεγάλα γράμματα.

Στη συνέχεια, χωρίζουμε τα παιδιά σε μικρές ομάδες και δίνουμε στην κάθε ομάδα από μία ή και περισσότερες καρτέλες σε περίπτωση που επιθυμούν. Επίσης, τους μοιράζουμε κόλλες χαρτιού A4 και ζητούμε να μας ζωγραφίσουν τις λέξεις που βλέπουν επάνω στις καρτέλες.

Μόλις κάθε ομάδα ολοκληρώσει την εργασία της, την παρουσιάζει στην ολομέλεια. Συμπληρωματικά, θα βρουν μαζί με τον νηπιαγωγό λέξεις που δημιουργούν

ομοιοκαταληξίες ώστε να δημιουργηθεί αυτόματα ένας στίχος και έπειτα να την ζωγραφίσουν την λέξη ώστε να είναι ένα ποίημα σε μορφή ζωγραφιάς.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην παρούσα εργασία διερευνήθηκε το πεδίο της Δημιουργικής Γραφής τόσο από την θεωρητική όσο και από την πρακτική του διάσταση. Λαμβάνοντας υπόψη την ελληνική και ξένη βιβλιογραφία, στο Α' μέρος πραγματοποιήθηκε ένα ταξίδι στον ορισμό και στον σκοπό της Δημιουργικής Γραφής καθώς και στους προβληματισμούς που τέθηκαν ως προς την φύση της ως διδακτικό εργαλείο στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Ακολούθησαν οι πολύτιμες «Οδηγίες Πλεύσεως» του αείμνηστου συγγραφέα και ακαδημαϊκού Μίμη Σουλιώτη σε σχέση με τον εκπαιδευτικό, τις ασκήσεις και την διαδικασία αξιολόγησης. Επίσης, δεν παραλείφθηκε η αναφορά στην αξία της δημιουργικότητας και της φιλιαναγνωσίας ήδη από τις πρώτες σχολικές ηλικίες. Στο Β' μέρος βουτήξαμε στα βαθιά με την θεωρητική, επίσης, προσέγγιση των τεσσάρων μέσων οργάνωσης δραστηριοτήτων της Δημιουργικής Γραφής ενώ αφιερώθηκε ξεχωριστό κεφάλαιο για προτεινόμενες πρακτικές που είναι κατάλληλες για την βαθμίδα της Προσχολικής Εκπαίδευσης.

Με βάση όλα όσα μελετήθηκαν κατά την διάρκεια εκπόνησης αυτής της εργασίας, καταλήγουμε στην άποψη πως η Δημιουργική Γραφή αποτελεί μια τέχνη που δεν εκφράζεται αποκλειστικά στον προφορικό και στον γραπτό λόγο. Εκφράζεται σε όλες τις πιθανές μορφές και με όλους τους πιθανούς τρόπους. Η μουσική, το θέατρο, τα εικαστικά ακόμη και οι θετικές επιστήμες μπορούν να συμπεριληφθούν στο πρακτικό κομμάτι της Δημιουργικής Γραφής με μεγάλη επιτυχία. Μπορούν να μεταποιηθούν με βιωματικό και παιγνιώδη τρόπο σε ένα λογοτέχνημα το οποίο δεν θα αποτελείται αποκλειστικά από την προφορική και γραπτή διάσταση του λόγου, αλλά θα περιλαμβάνει και την διαθεματικότητα που της αρμόζει. Τα κύρια χαρακτηριστικά της Δημιουργικής Γραφής είναι η ευελιξία και η δεκτικότητα. Ευελιξία ως προς την μορφή της, δεκτικότητα ως προς τις τροποποιήσεις του περιεχομένου της.

Μπορεί ο ορισμός της να προκαλεί σύγχυση εξαιτίας των αναρίθμητων διαστάσεων που λαμβάνει αλλά η πρακτική της φύση είναι ξεκάθαρη και μαγική για κάποιον που έχει την τιμή να την βιώνει συστηματικά. Ειδικότερα, αν αναφερθούμε σε μία τάξη Νηπιαγωγείου, οι πρακτικές Δημιουργικής Γραφής αποτυπώνουν την ψυχοσύνθεση ενός μικρού παιδιού ακριβώς γιατί διαμορφώνονται με κριτήριο τα προσωπικά του ενδιαφέροντα. Η μοναδικότητα του δημιουργού είναι εμφανής στα αποτελέσματα

κάθε πρακτικής εφαρμογής και αυτό είναι και το στοιχείο που καθιστά την Δημιουργική Γραφή έναν ζωντανό οργανισμό.

Ο εκπαιδευτικός διαδραματίζει εξίσου σημαντικό ρόλο ως προς την αντιμετώπιση της Δημιουργικής Γραφής από τους μαθητές. Πρέπει να καταστεί σαφές πως δεν πρόκειται για ένα τυπικό γλωσσικό μάθημα που επιβάλλει το Πρόγραμμα Σπουδών. Αντιθέτως, λειτουργεί ως εποπτικό μέσο που θα διευκολύνει την μάθηση και θα την μετατρέψει σε μια ευχάριστη διαδικασία λόγω της δυνατότητας που δίνεται στον δημιουργό-μαθητή να εξωτερικεύσει σκέψεις και συναισθήματα με καλλιτεχνικό τρόπο. Η Δημιουργική Γραφή εισάγει τα παιδιά από μικρή ηλικία στον τομέα της Λογοτεχνίας με καινοτομία. Τα ωθεί στο να επέμβουν γλωσσικά τόσο στην κατασκευή του κόσμου όσο και στην ερμηνεία του, κάτι που αποτελεί σπουδαίο επίτευγμα για την εκπαιδευτική κοινότητα. Τα νήπια είναι μικροί καλλιτέχνες. Καλλιτέχνες που εξασκούν τις ικανότητες τους και αποκτούν δεξιότητες δίπλα σε εκπαιδευτικούς που αν χρησιμοποιήσουν σωστά τις γνώσεις τους και τα καθοδηγήσουν στο κατάλληλο μονοπάτι, τότε σίγουρα θα αποκτήσουν πολλά οφέλη και θα διακριθούν μέσα στο σύνολο.

Αυτός είναι και ο κύριος στόχος των παραπάνω προτεινόμενων δραστηριοτήτων. Στοχεύουν στην διεύρυνση των πνευματικών ορίων θέτοντας τους σε μία διαδικασία υγιούς προβληματισμού πάντοτε με την συμβολή του αρμόδιου νηπιαγωγού. Θεματικά είναι εξίσου προσαρμοσμένες στις προτιμήσεις των παιδιών διότι για να υπάρξει επιτυχημένη γνώση χρειάζεται και η ψυχαγωγία.

Καταληκτικά, καλό είναι να επισημανθεί πως η Δημιουργική Γραφή δεν στηρίζεται στις αποσπασματικές κινήσεις. Αντιθέτως, αποτελεί μια συστηματική διαδικασία με επιμονή και υπομονή. Η παραγωγή δημιουργημάτων έχει τεράστιο βάθος και ουσία που θα ακολουθεί τον δημιουργό ισobίως. Είναι μια περιπέτεια, ένα ταξίδι. Μοιάζει με την ίδια την ζωή.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Dere, Z. (2019). Investigating the Creativity of Children in Early Childhood Education Institutions. *Universal Journal of Educational Research*, 7(3), 652-658

Frey, N. & Fisher, D. (2008). *Teaching Visual Literacy: Using Comic books, Graphic novels, Anime, Cartoons, and more to develop comprehension and thinking skills*, United States of America: Corwin Press.

Graham, S., MacArthur, C., Fitzgerald, J. (2013). *Best Practices in Writing Instruction*, New York: The Guilford Press

Morley, D. (2009). *The Cambridge Introduction to Creative Writing*, Cambridge: Cambridge University Press

Protherough, R. (1983). *Encourage Writing*, London-New York: Methuen

Sharples, M. (1999). *How we Write: Writing as Creative Design*, London: Routledge

Victoria State Government (2019). [online] Available at <https://www.education.vic.gov.au/> (last access 5-5-2020)

Wilson, A. (2008). *Nature and young children: encouraging creative play and learning in natural environments*, London-New York: Routledge

Αρτζανίδου, Ε., Κουράκη, Χ. (2013). *1^ο Διεθνές Συνέδριο «Δημιουργική Γραφή»*, Αθήνα, 4-6 Οκτωβρίου 2013

Αυγητίδου, Σ. (2008). *Συνεργατική Μάθηση στην Προσχολική Εκπαίδευση: Έρευνα και Εφαρμογές*, Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg

Βακάλη, Α., Ζωγράφου-Τσαντάκη, Μ., Κωτόπουλος, Τ. (2013). *Η δημιουργική γραφή στο νηπιαγωγείο*, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Επίκεντρο

Βοσνιάκου, Σ. (2006). *Παιδιά, Σχολεία και Υπολογιστές, Προοπτικές, Προβλήματα και Προτάσεις για την αποτελεσματικότερη χρήση των νέων τεχνολογιών στην Εκπαίδευση*, Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg

- Ζαρκάδα, Α.Μ., (2016). *Παιγνιώδης δραστηριότητες για την προώθηση της Δημιουργικής Γραφής στο πλαίσιο της Παιδικής Λογοτεχνίας*. Διαθέσιμο στο: <https://olympias.lib.uoi.gr/jspui/bitstream/123456789/27723/1/%ce%9c.%ce%95.%20%ce%96%ce%91%ce%a1%ce%9a%ce%91%ce%94%ce%91%20%ce%91%ce%9b%ce%99%ce%9a%ce%97-%ce%9c%ce%91%ce%a1%ce%99%ce%91%202016.pdf> (τελευταία ανάκτηση 5-6-2020)
- Κωτόπουλος, Τ. (2012). Η «νομιμοποίηση» της Δημιουργικής Γραφής. *Ηλεκτρονικό περιοδικό «Κείμενα»*, 14, 1-14
- Κωτόπουλος, Τ. (2014). *Ε' Επιστημονικό Συνέδριο «Συνέχειες, ασυνέχειες, ρήξεις στον ελληνικό κόσμο (1204-2014), οικονομία, κοινωνία, ιστορία, λογοτεχνία»* (σ.σ. 801-822), Θεσσαλονίκη, 2-5 Οκτωβρίου 2014
- Μάνου, Β., (2001). *Η ψυχοπαιδαγωγική της δημιουργικότητας: Πρόγραμμα άσκησης και προαγωγής της δημιουργικής σκέψης σε παιδιά του νηπιαγωγείου*. Διαθέσιμο στο: <http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/21923#page/1/mode/2up> (τελευταία ανάκτηση: 29-3-2020)
- Μπράτιτσης, Θ., Μουταφίδου, Α. (2013). *1^ο Διεθνές Συνέδριο «Δημιουργική Γραφή»*, Αθήνα, 4-6 Οκτωβρίου 2013
- Ναλμπάντη, Κ. (2016). *Ασκήσεις Δημιουργικής Γραφής με την χρήση σύγχρονων τεχνολογιών στο νηπιαγωγείο: Μελέτη περίπτωσης το βιβλίο της Άλκη Ζέη «Η μωβ ομπρέλα»*. Διαθέσιμο στο: <https://dspace.uowm.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/303/nalmpanti%20.odt%20%20%20.pdf1234.pdf?sequence=1> (τελευταία ανάκτηση: 20-4-2020)
- Νικολαΐδου, Σ. (2015). *Η Δημιουργική Γραφή στο σχολείο*, Αθήνα: Εκδόσεις Μεταίχιμο
- Ξέστερνου, Μ. (2013). *Η ψηφιακή αφήγηση στην εκπαίδευση*. Διαθέσιμο στο: <http://www.plogos.gr/arxeio.htm> (τελευταία ανάκτηση 5-6-2020 από Παιδαγωγικός Λόγος)
- Οικονόμου, Β. (2013). *Τί θέλουμε να κάνουν τα παιδιά μας με τις Τ.Π.Ε.;*. Διαθέσιμο στο: <https://economu.wordpress.com/2013/07/10/%CF%84%CE%B9-%CE%B8%CE%AD%CE%BB%CE%BF%CF%85%CE%BC%CE%B5-%CE%BD%CE%B1-%CE%BA%CE%AC%CE%BD%CE%BF%CF%85%CE%BD-%CF%84%CE%B1-%CF%80%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%AC-%CE%BC%CE%B1%CF%82-%CE%BC%CE%B5-%CF%84/> (τελευταία ανάκτηση 5-6-2020 από Η τεχνολογία στην εκπαίδευση)

Σεραφείμ, Κ., Φεσάκης, Γ. (2010). *7^ο Πανελλήνιο Συνέδριο με Διεθνή Συμμετοχή «Οι ΤΠΕ στην εκπαίδευση»* (σ.σ. 521-528), Κόρινθος, 23-26 Σεπτεμβρίου 2010

Σουλιώτης, Μ. (2012). *Δημιουργική Γραφή. Οδηγίες Πλεύσεως*, βιβλίο εκπαιδευτικού, Κύπρος, Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού-Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

Χατζή, Α.Μ. (2016). *Η Δημιουργική Γραφή ως αντικείμενο*. Διαθέσιμο στο: <https://hellanicus.lib.aegean.gr/bitstream/handle/11610/19301/%ce%a7%ce%b1%cf%84%ce%b6%ce%ae%20%ce%91-%ce%9c%20%cf%80%cf%84%cf%85%cf%87%ce%b9%ce%b1%ce%ba%ce%ae.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (τελευταία ανάκτηση 20-4-2020)